VITA
S. CAROLI
COMITIS
FLANDRIÆ,
MARTYRIS.

Ab Auctore coætaneo Fr. Gualtero Taruanensis Ecclesiæ Canonico ante annos prope quingentos scripta.

Ex Bibliotheca Sanctæ Mariæ Igniacensis.



LVTETIAE PARISIORVM,
EX OFFICINA NIVELLIANA.
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY, via Iacobæa, sub Ciconiis.

M. DC. XV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.



Nobilissimo ac R^mo Domino,

D. LEONORO D'ESTAMPES DE VALLANÇAY, REGIS CONSILIARIO & Eleemosynario, Abbati Burgoliensi.



VOD iam pridem optaram, Præsul amplißime, vt publicè aliquid extaret, quod meam erga te obseruantiam testaretur; maluissem equidem iusti potius Voluminis, quàm Libelli huius dedicatione præstari. Sed fecit impatientia desiderij mei, vt cùm ferre longiores moras non possem, oblatam occasionem arriperem, satiusque arbitrarer hoc qualecumq; animi mei testimoniũ dare, quàm nullum. Et quanquam eiusmodi est hic Libellus, ni fallor, vt si non mole sua, sed merito æstimetur, historiæ studiosis omnibus probari ac placere queat: pretium tamen illi

atque gratiam in primis addet clarißimi nominis tui commendatio. Quis enim non libentißimè legat, quem suffragium ab eo meruisse cognorit, qui cùm ad eximiam generis nobilitatem, singularem diuinæ humanæque doctrinæ laudem adiunxerit, tum ingenij præterea sui, doctrinæque, quod in ista ætate ac familiæ splẽdore rarum est, tam illustria tum in publicis scholarum exhedris, tum in sacris concionum pulpitis cathedrisque documenta præbuerit? aut quis auctorem eum non vltro recipiat, cui tu non modò locum in tua, quam instructißimam & copiosißimã habes, bibliotheca dederis, sed tutelæ etiam tuæ patrocinium cõcesseris? Quare tum erit, humanißime Præsul, hunc declarandi erga te obsequij mei conatũ benignè interpretari. Nam apud alios non verebor ne inconsulto videar fecisse, qui prodeuntis in lucem opusculi tenuitatem lectißimi patroni dignitate subleuandam putarim.

Tuæ Reuerentiæ obseruantissimus

SEBASTIANVS CRAMOISY.



GVALTERI TARVANENSIS CANONICI LIBELLVS.

De genere & vita, morte & vindicta Caroli Comitis Flandriæ.

PROLOGVS.

DOMINO SVO ET PATRI merito sanctitatis totius reuerentia deuotionis excolendo, IOANNI sanctæ Taruanensis Ecclesiæ Episcopo, frater GVALTERVS dignationis eius inutilis seruus debitum omnimodæ subiectionis obsequium.

PRÆCEPIT humilitati meæ auctoritas reuerenda paternitatis vestræ, vt quia his nostris temporibus horrenda nimis à nefandis ho-

minibus in partibus iſtis perpetrata ſunt crimina, vniuerſo mundo execrabilia, & in vltionem eorumdem formidanda multum diuinæ iuſtitiæ eminuerunt iudicia, pro eorum immanitate æquiſſima retributionis lãce ponderata: & hæc omnia quantum præteritis generationibus inaudita, tam præſentibus mirabiliora, ſicut geſta ſunt cuncta ſtylo percurram, & ad notitiam poſterorum ſcribendo tranſmittam. Quæ omnia ideò ſcribi, & ſcripto futuris temporibus manifeſtanda ſeruari decreuit prouidentia veſtra, vt eis lectis vel auditis, & boni tanta ſuperni iudicis æquitate conſiderata, in amorem ipſius ardentiùs excreſcant, & mali tam terribili diuinæ vltionis iudicio cognito, per timorẽ ipſius à ſua ſe prauitate compeſcant. Acceſſit etiam veſtræ iuſſioni domni GOSCELINI Decani, & fratrum noſtrorum

amica mihi & omni cum honore ſemper ſuſcipienda petitio, cui in cunctis Deo placitis obtemperare feruente opto deſiderio. Veſtræ igitur ſanctitatis auctoritate, & fraterna cogente caritate, aggrediar, ipſo, qui linguas infantium facit diſertas, adiuuante, ac meæ ariditatem linguæ ſuæ rore gratiæ irrigante, & irrigando fœcundante, quod iniungitis agere; virtute magis fretus obedientiæ, quàm eius, quam nondum adeo, vt id audere debeam, aſſequutus ſum, literalis ſcientiæ. Conabor autem, quia etiam ſic, ſi placet vobis, omni næuo falſitatis, & vulgaris incerto opinionis euitato; ſimplici tamen vt potero, quæ acta ſunt narratione referre: quatinus & ſuperfluis verború phaleris, & rhetoricorum ornamentis colorum exquirendis minus intentus, faſtidioſam ſic caueam prolixitatem, & nec nimiæ breuitati ſtu-

dens, earum quas vel ipse vidi, vel virorum veracium testimonio indubitanter cognoui, rerum lectoris cognitioni duntaxat necessariam occultare inueniar veritatem. Et vt facilius elucescat omne quod dicitur, totam sequentis seriem Opusculi, compendiosis comprehensam titulis, numeris singulorum paginæ præfixis, disposui designare: quo videlicet lectori cæca quodammodo pagina tædiũ nequaquam pariat, & ad inueniendũ quod quæritur expeditior aditus pateat. Quòd si singula naturali non perstrinxero ordine, Lectoré precor nequaquam id moueat: sed & posteriora cùm se intulerint, opportunè aliquando anticipando præmittere, & priora liceat ordine artificiali quádoque recapitulando subiungere; dum tamen, vbi exegerit ratio, satis appareat quid quo gestum sit tempore.



INDEX CAPITVM.

CAPVT I.

DE TEMPORE ET loco mortis Caroli.

ANNO itaque Verbi Incarnati M. C. XXVII. Indictione V. ſexto Nonas Martij, terræ noſtræ pace ſublata, quiete turbata, deleta honeſtate, extincta omni fere felicitate mortalium, guerrarum, laborũ, turpitudinum, & totius infelicitatis deteſtabile cœpit exordium. Eodem enim ipſius anni die, in vnius vita multorũ vitæ periclitatæ; & ex vnius indebita morte multorum iuſto Dei iudicio mortes debitæ terribili quadam generatione ſunt propagatæ. Tunc namque, ſecundum Prophetã, in memoria rediit iniquitas patrum noſtrorum in conſpectu Domini, &

antiqua peccata nostra noua cœperũt vltione feriri: vt in cuius manu post Deum hactenus constiterat salus populi, eo de medio sublato manifestè daretur intelligi, quòd diuini iam in publicum prodiret censura iudicij, quæ prius latuerat in occulto præsciẽtiæ Dei. Ipso enim die in plurimorum perniciem execrabili quorundam scelere interfectus est Brugis in Ecclesia S. Donatiani Carolus Comes Flandriæ, filius Canuti Martyris, Regis quondam Daciæ, & Adelæ Reginæ, quam postea duxit vxorem Rogerius Dux Apuliæ. Vt autem interfectionis eius occasionem, & cælestis vindictæ animaduersionem in mortis eius auctores terribiliter exertam euidentiùs possimus ostendere, narratiunculæ nostræ exordium paulò superiùs libet repetere.

CAPVT II.

De Martyrio patris eius, & matre fratris eius, & primordiis virtutum Caroli.

PAter ergo ipſius rex prædictus, poſtquam ſuorum perfidiâ in ea, ad quam timore mortis confugerat, occiſus eſt Eccleſia, Domino per eum operante ſigna & prodigia, inter Martyres computatus apud Dacos, ex tunc & hactenus in magna veneratione eſt habitus. Regina verò cũ hoc filio ſuo paruulo ad patrẽ ſuum Robertum, ſtrenuiſſimum Marchionem, Roberti quondam Francorum Regis ex filia Adela nepotẽ, cognomento Friſonem, & matrem nobiliſſimam Gertrudem clara Saxonum ſtirpe progenitam, in Flandriam reuerſa, ibíque aliquanto tempore morata, memorato Duci Rogero à pa-

rentibus est nuptum data. Cui & filiũ nomine VVillelmum peperit, qui patri defuncto in Ducatum successit, & honorem acceptum morum ingenuitate ac strenuitate multipliciter nobilitauit. Sed audito vnici sui germani exitu, primum quidem inconsolabiliter dolere, deinde etiam ipse cœpit lethaliter languere. Qui vt se periclitari cognouit, Salernitanum Archiepiscopum, & Troianum Episcopum aduocauit, atque quod antea dum incolumis esset fecerat, eorũ quoque testimonio desiderans confirmari, quicquid mobilium, vel immobilium in terra possidere videbatur, beato Apostolorum Principi Petro, eiusque Vicario sanctissimo Papæ Honorio, ex cuius ore sacro hoc ipsum frequenter audiui, iure perpetuò possidendum delegauit, ac deinde in confessione Domini ab hac luce migrauit. Hic autem noster Ca-

rolus annis pueritiæ transactis adultus, postquam militiæ cingulum accepit, Hierusalem sanctam, sepulcrum Dominicum visitaturus, deuotus adiuit, ibíque aduersum paganos fidei nostræ inimicos arma ferés, Christo Domino aliquanto tempore strenuè militauit, & ei, cui præ omnibus seruiendum esse prudenter aduertebat, suorum primitias laborum & actuum dedicauit: mox diuina ordinante dispositione, ad auunculum suum Robertum iuniorem Marchionem, in Flandriam reuertitur, & ab illo eo, quo talem iuuenem decebat, honore suscipitur.

CAPVT III.

Memoria probitatis Roberti iunioris.

CVius gloriosi Principis quia mentionem nunc incidenter fecimus, operæpretium videtur esse,

vt quædam eius virtutum insignia vel breuiter commemoremus. Hic est enim Robertus ille Comes inclytus, superioris Roberti Frisonis filius, qui audito illo sancti & omnium sanctorum memoria recolendi Clarimontensis Concilij decreto; de venerabili scilicet Dominicæ Passionis & Resurrectionis loco à paganorũ manibus eruendo, & Christianæ fidei vindicando, continuò vxorem & liberos, postremo cuncta quæ in mũdo possidebat, Christi Domini seruitio postponenda Euangelicè doctus iudicauit, & Crucis eius in humeris baiulãdo insignia, ac ipsius etiam corporalia qua poterat sequendo vestigia, illud Apostolicæ Sedis mandatum tota fidei adimplere constantia, cum aliis quos inspirauerat gratia, alacriter properauit. In qua expeditione, & vrbium terræ illius, præsertim Antiochiæ & sanctæ Hierusalem expugna-

tione, innumera fortitudinis & probitatis suæ præclara dedit indicia: quorum nonnulla illa, quæ de gestis Francorum Hierusalem pro Christo expugnantium scripta est, comprehendit Historia. Ex qua ad laudem eius hoc solum hîc satis est commemorari, quod ob inuincibilem animi constantiam, ab ipsis quoque Arabibus ac Turcis Georgij filius scribitur appellatus.

CAPVT IV.

De reuersione eius ab Hierusalem, & morte.

IGitur incredulis nationibus manu Domini valida debellatis, & in sancta ciuitate Arnulfo Patriarchatus honore, Godefrido Duce regni diademate sublimatis, Domino prosperante in propria remeauit, & terram suam reliquo vitæ suæ tempore

magna insignis modestia feliciter gubernauit. Post prælibatam autem Caroli nostri susceptionem breui tempore euoluto, in Francia apud vrbem Meldorum paucis diebus ægrotans obiit, & in Monasterio beati Vedasti, ciuitate Atrebatú magno cum luctu vniuersorum sepultus filium suum, qué ex nobilissima coniuge sua Clementia susceperat, Balduinum adolescentulum hæredem reliquit.

CAP. V.

De *prouectu filij eius Balduini.*

QVI non multo post à Rege Ludouico muneris militaris, & paternæ hereditatis donum adeptus, domni Caroli præcipuè consiliis vsus, & institutionibus instructus, ad tantam fortitudinis & strenuitatis eminentiam in breui excreuit, vt omnibus probitatem eius attendentibus appa-

appareret mirabilis, & finitimis quibuſque non ſolum Comitibus ac Ducibus, ſed ipſis quoque Regibus omnino fieret formidabilis. Cuius ſicut virtus ſupra modum ætatis eius ſubitaneis incrementis enituit; ſic occulta Dei diſpoſitione cœptis eius obuiante, diu durare non potuit. Eo enim tempore Guillelmum exhæredatum, filium ſcilicet Roberti Comitis, filij Guillelmi Regis Anglorum cognomento Pileati, quem videlicet Robertum ex Mathilde Regina præfati Roberti Friſonis germana, ſicut & fratres eius Guillelmum & Henricũ genuerat, quemque idem frater eius Henricus Rex Anglorum captiuum tenebat: ipſum, inquam, Guillelmũ adoleſcentem in ſui tutelam patrocinij ſuſceperat, & armis eius militaribus inſtruxerat. Et quia ei hæreditatẽ ſuam Normaniam, patruo ipſius, qui eam poſt patris ipſius captionem ob-

tinuerat, totis renitente viribus restituere proposuerat, grauibus eam & crebris incursionibus infestabat. Cuius iam partem magnam cum oppidis & munitionibus sibi subegerat: reliquam ferè omnem, ipso Rege Hérico nec armorum fortitudine, nec opum amplitudine defendere valente, gladij sui timore mirum in modú contremiscere cogebat. Sed verè, vt ait Propheta, Non est fortitudo, non est consilium contra Deum: verè solus potens est, qui omnium potentiá quando vult, & quomodo vult, adnihilare potens est.

CAP. VI.

De defectu eiusdem, & sepultura.

CVM enim tanta ageret, & multo maiora disponeret, scuto ipsius, vt aiunt, ictu aduersi cuiusdam militis fronti eius eliso, & ex ipsa illisione

modico in eo, quo salutiferum crucis signum imprimi consueuerat, loco, tumore oborto, totum illud tantæ potestatis, quod quasi in montem magnum tam citò excreuerat, culmē citiùs detumuit, & sicut fumus ad modicum parens euanuit. Nam medicorum cura quotidie in peius proficiente ægrotare cœpit, & tandem in villa Rosilaria monachatus habitum summa cum deuotione, humilíque supplicatione adeptus, cum illo quo circiter decem mensibus fatigatus fuerat languore, anno Domini M. C. XIX. XV. Kal. Iulij vita defecit, & ad Monasterium S. Bertini delatus, cum immenso omnium Procerum terræ fletu, & miserabili planctu, ante altare sanctæ Crucis tertiodecimo Kal. eiusdem mensis sepulturam accepit.

Cap. VII.

De substitutione Caroli.

VErumtamen, quamuis matre sua cum quibusdam aliis assentientibus ob amorem Guillelmi filij Comitis Philippi, filij prælibati Roberti Frisonis, qui neptem ipsius Comitissæ vxorem duxerat, quemque ipsa filio succedere maximè optabat, plurimum renitente, antequam ab hac luce migraret, hunc virum gloriosum, de quo agere proposueramus, Carolum, cuius probitaté priùs & industriam in multis sæpe probauerat, sibi ipse instituerat, eíque rerũ omnium summam regendam ac disponendam tradiderat: cui etiã priùs nobilem puellam Margaretam, Rainaldi Comitis Clarimontensis filiam matrimonio copulauerat, & Comitatum Ambianensem cum Castello

Incrensi donauerat. Quæ omnia non tam illius iuuenis, quàm superni iudicis æstimauerim gesta ordinatione, qui iuuenilis animi, & maturis consiliis minus idonei, voluntatem quò voluit occulta sua inclinauit inspiratione. Scriptum quippe est, *Cor Regis in manu Domini, & quò voluerit inclinat illud.* Nisi enim hæc ita fieri diuini decretum arbitrij ordinasset, nequaquã apud illum talem animum vnius dilectio trium, & hoc matris, & consobrini, ac consobrinæ amori præponderasset. Quod etiam consequentiũ signis euentuum euidẽtissimè declaratum est. Nam quis, rogo, tãtos bellicarum fluctus procellarum, contra eum enormiter exaltatos tanta velocitate deiecit, nisi qui huius hominis ministerio ad tempus tranquillitatĩ prouidere voluit eorum quos fecit? Vnde Psalmista, *Statuit procellam eius in ore, &c.* *Psal. 106. 29.*

Capvt VIII.

De tempestate guerrarum oborta.

ETenim postquàm eo quo præmissum est ordine istius gubernacula terræ regenda suscepit, continuò Clementia Comitissa prætaxatá ob causam cæca stimulata inuidia, Louaniensi Duci, quorundam etiam Procerum terræ sibi suffragante perfidia, matrimonij fœdere se sociauit, & pactum concordiæ, quod inter Carolum & eam filius eius Marchio Balduinus in vltimis agens composuerat, dissipauit, ac marito sibi cum Comite Montense annuente, & Rege Franciæ Ludouico, occultè tamen vt à multis putatum est, cœptis eius fauente, de finibus Flandriæ, cuius circiter duodecim oppida tunc ipsa tenebat, eum expellere parauit. Hugo quoque Comes Sancti Pauli, co-

gnomento Campus-auenæ, hac ſuæ malitiæ exercēdæ opportunitate perſpecta, antiqua & inueterata priùs contra eum odia renouare, & partes ſibi terræ contiguas incurſare, & tam incendiis quàm rapinis vehementiùs ſolito cœpit more ſuo omnia deuaſtare.

CAPVT IX.

De eadem auxilio Dei ſedata.

HIS ergo omnibus in exterminium eius vnanimiter conſpirantibus, & ſæuos guerrarum tumultus circumquaque in perniciem noſtræ gentis excitantibus; ipſe, qui occulto ſuæ virtutis iudicio diſſipat cōſilia gentium, reprobat autem cogitationes potentum, & reprobat cōſilia Principū, *Proſpexit de excelſo ſancto* *Pſal.* 72. *ſuo: Dominus de cælo in terram aſpexit, vt* 10. *audiret gemitus compeditorum, & ſolue-*

ret filios interemptorum. Fideli namque suo Carolo, & contra eos bellandi imperterritam confidentiam, & vniuersos debellādi insuperabilem propitius concessit potentiam. Omnis enim ille bellorum circumfrementiū strepitus, quanta suscitatus fuerat superbiæ feritate, tanta in breui repressus est victoriæ celeritate. *Mirabiles* siquidem *elationes maris, mirabilis in altis Dominus.* Neque enim tam mirādum arbitror, quòd tantorum motus Principum, & eos pertinacissimè insurgentes in breui represserit, quàm quod vniuersis illis, absque omni ferè sanguinis effusione, summum sui terrorem incusserit: intantum vt post qualescumque pacis conditiones ab eo impetratas, nullus eorum rebellionem vel semel reparare, aut id de se suspicandi tenuissimam dare occasioné ausus fuerit. Comitissa itaque, & infeliciùs iam Ducissa, inopinatis

Psal.92.6.

viri ſucceſſibus preſſa, pacem ab illo petere, & quatuor oppidorum ſuorũ, ſcilicet Dichemnam, & Bragium, Ariam, & S. Venantium ei guerpire coacta eſt. Et quæ priùs per guerram diſpoſuerat aliena iniuſtè obtinere, ſuis magna ex parte amiſſis, reliquo contenta didicit pace gaudere. Ipſe tamen ei, ſicut omnibus fidem integram conſeruauit, & cum omni honore eam deinceps & humanitate tractauit. Hugone verò in ſua proteruia perſeuerante, S. Pauli caſtrum poſtmòdum ſibi traditum deſtruxit, & munitiones omnes in planitiem redegit, & ipſum in poſterum quietiùs degere, & agriculturæ, quã priùs circumquáque debacchando inhibuerat, operam dare inuitum coegit. Sed poſtea, vt dicunt, neceſſitate in voluntatem commutata, hic ipſum viſus eſt libenter amplecti, & quandiu idem Princeps aduixit, commo-

diùs arbitratus est pacis securitate gratulari, quam rapinarum & incendiorum iacturis turbare & turbari. Gualterum quoque Hisdinij Comitem, consueta fatuitate & vecordia, etiam ipsum rebellionem parare, & cum Hugone conspirare deprehensum, non solum castro, sed & patria expulit, & alium ei successorem statuit. Verùm, vltimo vitæ suæ anno eius misertus, redditus aliquos competentes ei concessit, ad sustentationem necessariam victus. Comitem quoque Montensem, & Thomam Comitem Codiacensem, partes nostras pro viribus inquietare consuetos tanta strenuitate perdomuit, vt non tantum ab iniuriis aliis inferendis temperarent, sed & sibi fortuitu illatas, vellent nollent, quieti tolerarent. Sic ergo vniuersa perturbatione guerrarum auxilio Dei sedata, in conspectu eius siluit terra.

CAPVT X.

De mansuetudine eius, & aliorum elatione.

QVA pacis tranquillitate potitus, qualem se quantúmque exhibuerit, verbis explicare nequaquam sufficio. Deo namq; deuotus, cunctis seruis eius, Ecclesiarum videlicet Prælatis, & quibuslibet Religiosis omni se humilitate substernebat, & eorum mandatis reuerenter obediens, correptiones, quibus eum pro loco & tempore redarguendum arbitrabantur, patienter & humiliter sustinebat, & emendationem in posterum & cautelam tota cum mansuetudine promittebat. Quod idcirco in eius moribus magis nobis laudabile videtur, quia hoc in aliis non solum huius mundi, verumetiam Ecclesiasticæ dignitatis primoribus,

rarò & difficilè inuenitur. Quorum plerique postquàm alicuius vel modicæ fuerint potestatis culmé adepti, & à subiectis quibuslibet incœperint honorari, naturalis mox conditionis & propriæ fragilitatis obliti, & quasi quodam fastigio vanitatis elati cæteros despiciunt, quos naturæ sibi ordine æquales minimè recognoscunt. Sapiétiores se & probiores omnibus credunt, quos dignitatis sorte præcedunt. Qui dum mundi voluptatibus dediti vitiorum sordibus inquinantur, & superbiæ tumoribus inflati inaniter eleuantur, reprehensionibus quorumlibet corrigi omnino dedignantur, quibus etiam frequenter asperantur magis quàm emendantur. Sicque dum nec Deum, nec homines metuunt, velut equi effrenes in vitia per præceps ruunt. Et vt qui in sordibus sunt, secundum Scripturam, ampliùs sordescant, tremendo

omnipotentis agitur iudicio, vt non ſolum eis quæ reprimat deſit correptio, ſed & plerumque quæ vitia nutriat adſit adulatio: dum videlicet ſubditi quæ ab ipſis perperam aguntur, non ſolum non reprehendunt, verumetiam vt laudetur peccator in deſideriis animæ ſuæ, laudant ſæpe placendi ſtudio, quæ rectitudinis zelo vituperare debuerunt. Vnde & Ezechieli dictum eſt, *Linguam tuam adhæreſcere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi vir obiurgans, quia domus exaſperans es.* Et per Prophetam, *Popule meus, qui beatum, &c.*

Ezech. 3. 26.

Eſai. 3. 11.

CAPVT XI.

Qualem ſe correptoribus & ſubditis exhibuit & pauperibus.

VErum hic noſter Marchio venerabilis Carolus ſuis correptoribus manſuetum ſe & humilem

exhibebat, & frequenter etiam gratias agebat, vt auxilium ei diuinum, quomodo id quod dicebant operaretur, suis precibus impetrarent, deuota supplicatione petebat. In quo nimirum non tam hominibus quàm Deo, cuius ipsi legatione funguntur, se obtemperare ac deferre arbitrabatur: sciens, & prudenter aduertens, quòd ipsius ore Veritatis in Euãgelio dictum est, *Qui vos audit me audit; & qui vos recipit me recipit.* Ecclesias etiam & suæ potestatis homines, secundum prauam aliorum Principum consuetudinem, exactionibus quibuslibet non solum non grauabat, sed publicis omnium vtilitatibus intentè prouidendo, multipliciter releuabat, omnibúsque in commune pij more patris sollicitè prouidebat. Quod sane vel per hoc probari potest, quia cum illis, duobus annis ante mortẽ ipsius præteritis, terræ sterilitas, &

messium raritas magnam alimentorum penuriam induxisset, ipse agricolis suorum reddituum, vnde ipse viuere, & familiam suam alere debebat, magna parte misericorditer condonauit, & non tantum superfluas, sed & plerumque necessarias ceruisiarum confectiones & potationes prorsus ad tempus interdicendo, & parcitatis modum immoderatis imponendo, necessariam vniuersis vitæ sustentationem paterna sollicitudine prudenter procreauit. Decreuit etiã, vt quicumque venalem faceret panem, non vnum, vt fieri solebat, sed duos quamlibet paruos, singulis nũmis distraheret, vt pauperi cuiuis nũmum fortem non habenti, vel obolo emendi facultas suppeteret. Quid, oro, faceret de maximis, qui tantopere prouidebat de minimis? Tempore quo, quia multos esse videbat egenos, per singulas curtes suas, quas

multas habebat, eos deputauit centenos, & de suo quotidianam eis stipem administrari imperauit. Præterea in quacumque vrbe, oppido, vel villa esset, innumeri quotidie ad eum confluebant. Quibus ille alimenta, nummos, & vestimenta propriis præcipuè manibus distribuebat: adeo vt apud Ypram vno die septem milia octingentos panes eũ erogasse, ipsorum qui affuerunt memoria prodiderit. Neminem enim frustratum à se recedere patiebatur, vestésque etiã, quibus preciosis admodum vtebatur, sibi detractas eis frequenter largiebatur. Audierat enim Euangelicũ illud, *Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Et illud: *Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis.* Quorum miseriis ita afficiebatur, vt cum eos in aliquo vexari vel affligi videret, ex totis eis visceribus condoleret, implens & ipse pro modo

Matth. 5. 7. & 25. 40.

suo

ſuo quod Apoſtolus ait de ſeipſo: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror?* Ne autem in his omnibus quaſi de tanta liberalitatis excellentia pro ſingularitate notabilis cenſeretur, alios quoque ad ipſum pietatis opus non ſolũ exemplo, ſed etiam exhortationis verbo crebrò inuitabat. Aiebat enim tantam regni Dei comparãdi opportunitatem piis fideliũ mentibus prorſus nequaquam eſſe negligendam: ſed ideò ad præſens in benedictione ſeminandum, vt de benedictione in futuro metant vitam æternam. *2. Cor. 11. 29.*

Cap. XII.

De ſeueritate eius erga ſuperbos ac barbaros, & ſagacitate in cauſis.

VErum, vt ſecundum eundem Apoſtolum omnibus omnia fieret, ſicut humilibus manſuetus, ſic

superbis apparebat seuerus, illos videlicet agnina lenitate demulcens, istos leonina seueritate deterrens. Quorũ etiam illas, quibus pauperes opprimere consueuerant calumnias iniustas, tanta rigoris districtione coër-
Psal. 81. 4. cebat, vt & secundum Prophetam egenos de manu peccatorum liberaret, & prauorum malitiam, ne supra modum sæuiret, refrænaret: vt quam non temperabat amor iustitiæ, saltẽ reprimeret timor vindictæ. Barbarorum autem maritimas Flandriarum partes inhabitantium indomitã ante id temporis feritatem, humanum, posthabito Dei timore, assuetã crudeliter fundere sanguinem, mira seueritate coërcuit. Signa quoque, quibus in sublime leuatis ad pugnas in id confœderatos accersirent, quæq; ob insaniam nimirum bellandi furentium Bacchas lingua illa vocare solebant, prorsus erigi vetuit. Ab vni-

uersis autem eatenus aut amabatur aut timebatur, vt in tanta efferæ multitudine gentis vix aliquis inueniretur, qui statutis eius publicam ob vtilitatem promulgatis vel in minimo contraire tutũ arbitraretur. Veritatis autem & iustitiæ quãtus æmulator fuerit, hinc colligi potest, quòd in promissis implendis efficacem, & in causarum meritis indagandis omnino se studebat exhibere sagacem. Nec ei in hoc deerat gratia Dei, qua instruente quæcumq; tractãda essent negotia, mirabili subtilitatis acumine examinabat; & iniquitatem deprehendens & reprehendens, æquitatem verò exaltans & defendens, iustitiam in cunctis pro viribus exaltabat. In quibus omnibus hunc ordinem sæpius obseruabat, vt si quando Clerici vel Monachi religiosi necessitate aliqua cogente, in Curia eius causas agere haberent, eorum an-

te alia & querelas audiret, & causas terminaret, & sic demum ad alia se tractanda conuerteret. Indignum namque prorsus & incongruum iudicabat, vt qui lectioni vacare debét vel orationi, Curiæ vel huiusmodi negotiorũ immorentur actioni, iuxta
2. Tim. 2. 4. quod Apostolus ait: *Nemo militans Deo implicat se secularibus negotiis.*

CAPVT XIII.

De peruersorum malitia aduersus eum excitata.

CVM ergo his & aliis multis vir inclytus polleret virtutib., quibus enumerandis vel explicandis nó sufficit omne quod dicimus, bonis eius studiis quantò amplius boni delectabantur, tanto magis mali torquebantur: quippe cum eius probitate eorum, quibus inuidebant, vitã muniri; & suos viderent & dolerent

conatus impediri. Et quia in aliorum perniciem nequitia eorum, timoris ipſius catenis impedita, non permittebatur pro voluntate graſſari, eius ſibi videbantur ſalute periclitari, & quidquid alienis videbât accreſcere, ſuis commodis arbitrabantur deperire. Quibus nimirum cupiditatis incentiuis, & rapacitatis aculeis incitati, priùs quidem inuidere, deinde occulta aduerſus eum odia exercere, & ſic demum detractionibus linguas laxantes, iuſti vitam caninis dentibus lacerare cœpere. In quo nimirum patrum ſuorum Iudæorum ritè ſequebantur veſtigia, qui Dominum Saluatorem eadem perſequi probantur malitiâ, quam tanto ante commemorauit Propheta, dicens in eorum perſona: *Circumueniamus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius operibus noſtris.* Sap. 2. 12.

Cap. XIV.

De Præposito Brugensi, & domesticis eius.

ERAT illis temporibus Præpositus quidam Brugensis, Bertulfus nomine, Archicapellanus, & Cãcellarius totius Flandrensis Curiæ. Qui cùm immensas, arridente sibi seculo, congregasset diuitias, quippe qui & ex paterna hereditate, & Principum, Caroli scilicet, & antecessorũ eius, liberalitate possessiones haberet amplissimas, ne quid temporalis ei deesse videretur prosperitatis, propinquorum, amicorum, & hominũ suorum, quos innumerabiles habebat, turba magnâ sibi obediente, culmen adeptus est maximæ potestatis. Quibus omnibus nimium exsaturatus, in superbiam miser est eleuatus. Quod profectò, vt fidenter arbitror,

gratia Dei protegente ei nequaquã contigiſſet, ſi bona Dei creatura ad viaticum hac in valle lacrymarũ nobis conceſſa humiliter vti, non autẽ ordine peruerſo, frui ac delectari voluiſſet. Extirpa bone agricola, ſpinas de terra cordis mei, vt in eo ſi non cẽtenum vel ſexageſimũ, aut vt minus tricenum afferat fructum, ſemen verbi tui. Exaudi me cum illo ſapiente tuo deprecante te: *Tantum victui meo tribue neceſſaria.* Et ſicut optat Patriarcha Iacob, panem ad edendum, & veſtimentum quo operiar. Cùm autem, vt ad propoſitum redeam, omnibus iſtius mundi bonis floreret lucis huius filius, diuitiarum affluentia potentiã, potentia verò parturiuit ei & peperit ſuperbiam. Qua elatus cæteros deſpiciebat, & tumore nimio inflatus iam ſeſe nõ capiebat. Et quia qualis paterfamilias, tales ſunt & domeſtici eius, nepotes & domeſtici

*Prou.*30.8
Geneſ. 28. 20.

eius, quos nimis carnaliter contra suam salutem infelix nutriebat & diligebat, dum prodiret quasi ex adipe iniquitas eorum, eadem qua ipse peste laborare cœperunt.

CAPVT XV.

De calumnia seruilitatis.

ACcidit autem vt quidam miles nobilis aduersus alium nobilé in Curia Comitis de treugarum infractione placitaret, & ille nota ei seruilis conditionis obiecta, eo quod consanguineam illius Præpositi, quæ ancilla Comitis esse diceretur, vxoré duxisset, respondere vt libero refutaret. Quamobrem omnis illa Præpositi cognatio etiam intolerabili aduersus Comitem Carolum & milité illum exarsit ira. In omnes enim hæc redundare videbatur calumnia. Causa ergo hæc diu quidem ventilata, sed

tandem tali est ratione terminata, vt illa quæ notata fuerat matrona duodecima nobilium manu libertatem suam personaliter assensu Comitis euendicaret, & querela Comitis in reliquam illam parentelam salua maneret. Huius ergo calumniæ talis suspensio domino Carolo prima visa est fuisse interfectionis occasio. Hinc namque grauissima contra eum cœperunt exercere odia.

CAPVT XVI.

De inimicitiis Burchardi & Tangmari.

SErpens itaque ille antiquus, & humani generis inimicus, hanc suæ malitiæ exercendæ opportunitatem speculatus, medium se malignantibus & superbientibus statim ingessit; & quia in ipsorum mentibus, qui se Regem gloriatur super vniuersos filios superbiæ, sui

thronum regni collocauit, alium eis, quo sæpiùs irretirentur & deiicerentur, laqueũ callidus præparauit. Quidam enim Burchardus nepos Præpositi illius, filius videlicet Lamberti fratris eius, homo nimis elatus, & in oculis suis magnus, aduersus Tangmarum vicinum suum, qui in eleemosynis pauperibus, & præcipuè Monachis, expendendis, magnum, vt ferebatur, studium habebat, & nepotem eius Gualterum, graues licet, minimis ex causis ortas exercebat inimicitias, & ex vtraque parte cædes hominum faciebant nõ minimas.

CAP. XVII.

De conditione treugarum, & infractione earum.

SED cultor Dei Carolus treugarum conditiones ab eis sæpè pro

poteſtate ſibi à Domino commiſſa exigebat, & ad pacem etiam inuitos crebrò compellebat; in eorum ſtudēs numero inueniri, quibus promittitur ipſa Veritate dicēte: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Matth. 5. 9 Verùm præpoſitus & ſui, qui ſibi validiores & ſuperbiores videbantur, ad tutelam alterius partis eum intendere ſuſpicabantur: & quia malè ſibi conſcij liuore mentis interiùs torquebantur, quod ad communem vtilitatem facere laborabat, ad ſuam depreſſionē fieri querebantur. Itaque inuidia ſtimulante incitati, ira ſæuiente exaſperati, & ſuperbia inflante elati, Tangmarum inopinatum, & gratia treugarum nihil aduerſi formidantem ex improuiſo, fœdere pacis deſtructo, inuadunt, & curte inferiùs irrupta, in ſuperiorem eum munitionem anxiè ſatis confugere compellunt, virgulta ſuccidunt, & cuncta in inferioribus

reperta dissipant, demoliuntur, & pessundant.

Cap. XVII.

De querela Tangmari, & contumacia Præpositalium.

QVA iniuria Tangmarus accepta, querelam Comiti non iniustam depromit, damnum sibi non sine contemptu illius illatum, séque grauiter periclitatum exponit. Illi verò à Comite die & loco determinato in causam vocati, contemptum contemptui superaddere, quàm vel per responsalem suam absentiam excusare, elegerunt. Quam quidem iniuriá vir prudens patienter dissimulauit, & eos interim expectare, & ad correctionem tanti excessus leniter adhuc inuitare deliberauit. Qui cùm postea Brugis Præpositum super omnibus his familiariter conuenisset, & mo-

deſtè ſatis,vt ei moris erat, corripuiſſet, & ille tam ex ſua quàm ſuorum parte omnem emendationem in craſtinum ſpopondiſſet, nihilominus neglexit, & nec ipſe venit, nec eos ad ſatisfactionem adduxit. Sed Comes iterum & iterum prouocatus, licet in deſpectum ſui omnia fieri non dubitaret, æquanimiter ferens etiam tunc in contumaces iuſtá depromere vindictam diſſimulauit, & emendationẽ iterum longanimiter expectauit. Sed hæc fruſtra. Etenim patientia ipſius abutentes, & eius occaſione in reliquum ſibi impunitatem promittentes, in deterius ſuperbia impellente prolapſi ſunt, & quos oportuerat priores erratus pœnitẽdo emendare, & iuſtam Domini ſui iram vel ſerò ſatisfaciendo placare, culpas magis culpis accumulare,& exceſſus exceſſibus audacter ſtatuunt exaggerare.

CAPVT XIX.

De rapina Præpositalium absente Comite.

NAM captatâ, cùm in Franciam fortè perrexisset, Comitis absentia (omnibus enim iniquitatis operariis semper grauis erat, & quasi carcer quidam intolerabilis, eius præsentia) copiosam congregant & validam militum manum, & omnem fèrè incursantes circa regionem, domósque infringentes, & mobilia quæque diripientes, pauperes exspoliant, & quosdam suspendunt, plerosque in ferro trucidant. Quod quia præteritis temporibus fieri nequaquam consueuerat, cunctis intolerabile nimis & crudele apparebat. Ab antiquo enim & Comitibus terræ nostræ statutum, & hactenus quasi pro lege est obseruatum, vt quanta-

cumque inter quoslibet homines guerra emergeret, nemo in Flandria quicquam prædari, vel aliquem capere aut exspoliare præsumeret.

Cap. XX.

De reuersione Comitis, & vindictæ deliberatione.

IGitur reuerendus tutor patriæ reuersus, tantorum criminum atrocitate comperta, grauiter indoluit: & quia in sancta pace, videlicet infra Septuagesimam, hæc gesta fuerant, non tam suam quàm Dei iniuriam, vt dignum erat, vltum ire statuit. Verum quia quónam modo id vindicari oporteret gestiebat, Barones suos, vt tertio Kal. Martij Ypram (vbi & ego ex eius mandato, pro alio tamen negotio, pręsens fui,) conuenirent, & quid opus esset facto ex sententia definirent, inuitauit, & vniuersa eo quo

facta fuerant ordine in auribus eorũ explicauit. Et ne se solus vindicare videretur, eorum de omnibus consiliũ flagitauit. Nec defuerunt, qui se à Brugensibus iniquè spoliatos, verberibúsque & contumeliis affectos deplorarent, & iustitiam ignominiæ lacrymosis questibus implorarẽt. Vbi diuersis diuersa dicentibus, tandem in hoc omnium conuenit sententia, vt Comes ipse partes illas præsentialiter visitaret, & quæ gesta fuerant, visu & auditu certiùs exploraret; & sic pro modo culpæ modum temperaret vindictæ. Qui licet malignas eorum aduersum se machinationes nequaquam penitus ignoraret: præsertim cùm prædictus Burchardus iampridem dixisse accusaretur, Si quis Comitem occideret, quis eum vindicaret? ire tamen decreuit, & milites non paucos secum ire præcepit.

CAP.

Cap. XXI.

De destructione munitionis Burchardi.

CVM quibus in crastinum profectus, cùm domos euersas, res omnes direptas & dispersas vidisset, & ne minima quidem vitæ subsidia pauperibus relicta cognosceret, hinc miserorum lacrymis, inde ingenitæ sibi misericordiæ compassione permotus, altè ingemuit, & ex imis viscerum medullis longa trahens suspiria, lacrymísque suffusus obortis mirabiliter doluit. Et primum quidem munitionem ipsius Burchardi, quã iuxta habebat, quasi tanti mali seminariũ & radicẽ incẽdit, euertit, & funditus destruxit, ac deinde tam de his quàm de aliis diligentiùs tractaturus Brugas eadem die, heu! nunquam reuersurus perrexit. Sequenti die, scilicet Kalendas Martij, eo ibidem morante, &

causas singulorum cũ æquitate m ore suo examinante, dies in vesperam declinauit, & Sol tam peruersas prauorũ hominum mentes veritatis lumine destitutas ostendens, eas quas suis radiis illustrare consueuerat, mundi partes relinquens, illis spiritualem, his autem corporalem lucem subduxit, & filiis tenebrarum opera tenebrarũ faciendi opportunitatem optatã induxit: *Qui enim malè agit, odit lucem.*

CAP. XXII.

De legatis à Præposito ad Comitem missis pro Burchardo.

TVNC, vt ferunt, Præpositus Guidonem de Stenfordo, & alios paucos qui familiares Comitis videbantur, sibi asciuit, eisque legationem suam iniungens ad aulã eius quasi veniam pro nepotibus suis petituros misit. Et illi quidem quod iussi

fuerant exequentes, Comitem ſtatim adierunt, & huiuſmodi apud eum, ſicut aiunt, non tam pacem quàm querelam depoſuerunt. Sufficiat, inquiũt, Domine, magnanimitati veſtræ, Burchardi pœna & ignominia iram veſtram vos hactenus exſaturare, ſufficiat vobis receptaculũ eius ad ipſius & totius generis ſui iniuriam vos incendiſſe. Iam veſtræ motus iracundiæ aduerſus eum fruſtra excitatos compeſcite, & iuueni afflicto iam parcentes, & nimiis contumeliis laceſſito nunc ſaltem ſerò ignoſcite. Iam nunc ſi placet, apud vos miſericordiæ locũ inueniat, quem pœna indebitè illata ſatis ſupérque contriſtat & cruciat. Sed & circa genus ipſius odij veſtri & iræ impetus refrænate, & quos grauiter offendiſtis vel nũc ſera ſatisfactione placate. His reſponſum perpaucis ita reddidit Heros. Quid eſt quod me motibus meis tantopere aſſeritis in-

causas singulorum cũ æquitate more suo examinante, dies in vesperam declinauit,& Sol tam peruersas prauorũ hominum mentes veritatis lumine destitutas ostendens, eas quas suis radiis illustrare consueuerat, mundi partes relinquens,illis spiritualem,his autem corporalem lucem subduxit, & filiis tenebrarum opera tenebrarũ faciendi opportunitatem optatã induxit: *Qui enim malè agit, odit lucem.*

CAP. XXII.

De legatis à Præposito ad Comitem missis pro Burchardo.

TVNC, vt ferunt, Præpositus Guidonem de Stenfordo, & alios paucos qui familiares Comitis videbantur, sibi asciuit, eisque legationem suam iniungens ad aulã eius quasi veniam pro nepotibus suis petituros misit. Et illi quidem quod iussi

fuerant exequentes, Comitem ſtatim adierunt, & huiuſmodi apud eum, ſicut aiunt, non tam pacem quàm querelam depoſuerunt. Sufficiat, inquiũt, Domine, magnanimitati veſtræ, Burchardi pœna & ignominia iram veſtram vos hactenus exſaturare, ſufficiat vobis receptaculũ eius ad ipſius & totius generis ſui iniuriam vos incendiſſe. Iam veſtræ motus iracundiæ aduerſus eum fruſtra excitatos compeſcite, & iuueni afflicto iam parcentes, & nimiis contumeliis laceſſito nunc ſaltem ſerò ignoſcite. Iam nunc ſi placet, apud vos miſericordiæ locũ inueniat, quem pœna indebitè illata ſatis ſupérque contriſtat & cruciat. Sed & circa genus ipſius odij veſtri & iræ impetus refrænate, & quos grauiter offendiſtis vel nũc ſera ſatisfactione placate. His reſponſum perpaucis ita reddidit Heros. Quid eſt quod me motibus meis tantopere aſſeritis in-

dulsisse, & Burchardo vestro immeritò iniurias contumeliosas intulisse? Quid enim dignum tantis Burchardi excessibus rependi, si vnam domunculam eius ipso nondum punito incendi? Nónne multò magis iustitia exigebat, eum quæ abstulit pauperibus ex integro restituere, & tantorum crimina in carne propria pœna luere? Quæ ergo iniustè rapuit iustè restituat, & conditioné sui generis agnoscat, & sic misericordiam quam quærit inueniat. Nam qua ratione poterit indulgentiam obtinere, & rapinam pauperúm retinere?

Cap. XXIII.

De furore Præpositi, & suorum, & nequitia legatorum.

His Præposito perlatis, quamuis hac Comitis allegatione nihil iustius dici valeret, vtpote quæ & Le-

gis & Euangelij mandatis cógrueret, ille tamen cum veritati debuisset ac rationi acquiescere, cæcata mente magis cœpit insanire, & suis motibus nimium exasperatus, & diabolico spiritu inflammatus, dira immurmurãs, & graues minas spirãs, stimulos suis currentibus, & arma sæuientibus ministrauit, & quos refrænare debuerat, suæ aculeis iracundiæ amplius incitauit. Auxit quoque furorem dementium, & dementiam furentium, quod præfati Legati non sinceriter egerũt, sed verba Comitis deprauantes, & superbos iuuenum animos deteriùs exacerbantes, dixerunt, quòd numquam misericordiam à Comite consequerẽtur, nisi seruos eius se esse omnes profiterẽtur. Illi ergo ex stultis iam insani, Præposito cum Legatis illis, vt qui totũ faciebat ac si nihil facere videretur, corporaliter amoto, pestiferum consilium mox inierunt, & de morte

Domini sui detestabili scelere tractare cœperunt.

Cap. XXIV.

De coniuratione eorum, & quòd Comiti non potuit persuaderi.

Diabolo autem consilia eorum aspirando præueniente, & cooperando prosequente, ac instigando prouehente, in hanc tandem iniquitatis sententiam sex Principes factionis eorum, videlicet Guelricus frater Præpositi, præfatus Burchardus, & alterius fratris eius Roberti filius Robertus, Guillelmus quoque Viriomensis, & Ingrasnus Hesnensis, & Isaac Præpositi consanguineus conspirant, vt Comitem quàm citiùs potuerint occidant, & idipsum perficiendum, & donec perficiatur celandum, fidei ne dicam perfidiæ pactione coniurant. Et hæc quidẽ in nocte sunt gesta, vt puta non lucis, sed te-

nebrarum opera. Quæ omnia licet in occulto factitarentur, latere tamen non potuerunt. Ná rumuſculis quorumdam delatum, & ipſi quod de periculo eius ageretur eſt nunciatū. Illi autem vt hæc crederet nequaquā potuit perſuaderi. Quippe quem cóſcientia ſua non ſolum perperam hac in cauſa quicquam geſſiſſe non accuſabat, verumetiam de rectitudinis opere veraciter iuſtificabat. Quod nimirum iuſto & occulto Dei iudicio actum fuiſſe facilè crediderim, quatinus eius meritis, noſtris peccatis, eorum quoque criminibus nefandis exigentibus, illi palma, nobis triſtitia, & illis perfidis iuſta acceleraretur vindicta. Sic enim, vt credi piè fas eſt, & illum requie optata donari, & nos quo indigni eramus defenſore & protectore orbari, & illos nefarios condigna oportuit pœna multari. O mira in omnibus omnipotentis Dei diſpenſatio!

Cap. XXV.

De eleemosyna Comitis, & oratione ac interfectione.

Nocte itaque illa exacta, cùm gloriosus Princeps paulò diutiùs solitò in stratu suo gemuisset, surrexit, manus lauit, & sic ad opus misericordiæ more solito deuotus properauit. Sic quippe vitam suam ordinauerat, vt omnibus diebus operum suorum initia Domino dedicaret: vt scilicet antequam ad Ecclesiam procederet, eleemosynam propriis manibus pauperibus dispensaret. Quod etiam ob ingentem in Christum deuotionem nudis consueuerat pedib. celebrare, ita vt neminem in hoc pietatis officio sibi pateretur ministrare: sed singula fercula singulis deferens, singillatim singulorum manus summa osculabatur veneratione. Huic

quoque religioſæ conſuetudinis cumulo nuper adiecerat, vt omni die quinque pauperes nouis veſtimentis indueret,& calciamentis. Quo eleemoſynæ ſacrificio ſuper ſacræ aram fidei humiliter oblato, ſeipſum mox victimam placationis ſuperimpenſurus ad Eccleſiam, nullis comitatus militibus, quippe per hoſpitia & oratoria vbique diſperſis, procedit, & coram altari ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quod in ſuperiore parte Eccleſiæ S. Donatiani conſtitutũ erat,in orationem ſe proſtrauit. In quo loco cùm genua frequenter flectẽdo diutiùs oraret, ac ſemetipſum attentiùs Domino commendaret, tandẽ pronum ſe in pauimento proiecit, & ſeptem pœnitentiales Pſalmos pro ſuorum ablutione peccatorum, libello ſuo appoſito, ſupplex decantare incœpit. Interim autem Clero, Capellanis eius videlicet,Horas diei Primã

& Tertiam more Ecclesiastico canẽte, cũ oratione Dominica iam dicta illi preces Tertiæ, & ille quinquagesimum Psalmum, & ipsum quartum pœnitentialem tribus iam dictis recitaret (nam ita orare consueuerat, vt à circumstantibus audiri valeret) magister fraudis, & ductor sceleris Burchardus, sex sibi spatariis ex clientela Præpositi & sua adiunctis, lateri eius retro improuisus astitit, & nudo eum gladio, vt caput feriendum porrigeret, priùs leniter tetigit. Qui cum faciem eleuato capite ad eum conuerteret, frontem illam reuerentissimã superborum deiectricem, humilium erectricem, furibundus valido ictu percussit, & cerebrum eius in pauimentum excussit, complicibus quoque eius in hoc ipsum perpetrandum concurrentibus, & eum vnanimiter, nequicquam tamen, cùm primus ad mortem eius suffecisset ictus, ferien-

tibus, pluribus caput eius vulneribus conciderunt, & brachium eius dextrum cum manu, qua eadem hora pauperi mulieri eleemoſynam petẽti nummum, vel potius nummos porrexerat, & alios petituris porrigendos tenebat, ferè amputauerunt.

CAPVT XXVI.

Comparatio ſceleris perfidorum, & ſceleris Iudæorum.

SED iam libet ſtylum à narrationis ſerie parumper declinare, & enormitatem tanti facinoris, ac facinoroſorum illorum crudeliſſimã immanitatem pro modo noſtro vel tenuiter conſiderare. O nefandiſſime Burcharde, quid feciſti? ô inſaniſſime Bertulfe, quid conſenſiſti? O omnes ſceleratiſſimi huius criminis complices & miniſtri, quid diſpoſuiſtis, quid egiſtis, quid peregiſtis? Quem, quare,

quando, vbi, & quomodo occidistis? Certè Dominum vestrum, certè pro sua iustitia, certè in Quadragesima, certè in Ecclesia, & hoc certè sine aliqua reuerentia. Comparetur igitur si placet facinus vestrum facinori patrum vestrorum detestabiliũ Iudæorum. Illi nempe Dominum suum nó tam manibus quàm lingua extra portam ciuitatis occiderunt; quem tamé Dominum suum esse nequaquam
1.Cor.2.8. cognouerunt. *Si enim*, vt Apostolus ait, *cognouissent, nunquam Deum gloriæ crucifixissent.* Vos autem, quem Dominum vestrum esse sine dubio cognouistis, in loco sancto, in tempore sancto, & lingua & manibus occidere non horruistis. Igitur scelus patrũ vestrorum vestro scelere non solùm adæquastis, sed etiam, si dici fas est, superastis. Vnde timendum vobis, & valdè timendum est, ne quos supergressi videmini in culpa, illis quoque

grauiùs cruciemini in pœna. Quorũ etiam exemplo locum & gentem cógruè perdidiſtis, quæ ne perderetis, tantum piaculum committere non timuiſtis. Et hæc quidem, niſi dignè pœnitueritis, initia ſunt dolorum.

CAP. XXVII.

Commendatio martyrij Comitis.

SED iam ab his triſtibus conuertamur, & de Caroli noſtri exitu felici, quæ læta ſunt, & omni gaudio recolenda intueamur. Quem profectò ſi diligenti cum diſcretione attédimus, cum Martyribus eum nonnihil habere commune, vt ſalua eorum reuerentia loquamur, non abſurdè perpendimus. Nam vt ſcriptum eſt, Martyrem nõ tam facit pœna, quàm cauſa. Sed huius rogo, vt ita dicam, martyrij, quæ fuit cauſa niſi iuſtitia? Qui enim ideò occiſus eſt, quia à re-

ctitudine non declinabat æquitatis, pro testimonio vtique occisus est veritatis. Et vt noueris eum hoc mortis periculum sibi ab illis flagitiosissimis iam olim intentatum nequaquam prorsus ignorasse, & tamen iustæ cõfidentia causæ non declinasse, in cõuentu Procerum Ypræ tertio Kal. Martij, sicut prædictum est, congregatorum, cùm de hoc pessimo Burchardi proposito mẽtio facta fuisset, audi quod de bonæ thesauro conscientiæ margaritum (iustus quippe vt leo confidit) protulerit. Ego, inquit, ibo, & Deo protectore securus ibo. Vbi & si me fortè occidi contigerit, pro iustitia certè occumbere non tam periculosum quàm gloriosum erit. De vindicta verò Deus prouidebit. Vt autem coniicere possis hoc ipsum eum non transeunter, vel leuiter, sed prudenter dixisse, accipe quod ipse ab eo accepi. Cùm siquidẽ

eodem die ad veſperam Præpoſitus Clericorum regularium in eodem loco commorantium minas quorundam ſecularium ſibi ſuperbia ipſorũ impellente intentas mihi expoſuiſſet, meque quid ſuper his facere deberet conſuluiſſet, communi conſilio ad eum, vtpotè defenſorem humilium, rem ipſam detulimus, & huiuſmodi ab ore, imò vt poſt patuit, per os de corde eius reſponſum accepimus. Quaſcumque, inquit, vobis minas intentent, certus ſum quia quandiu vixero, in nullo vos lædere præſument. Quod & ſi contingeret vos occidi pro veritate, quid hac, quæſo, glorioſius morte? Quid enim martyrio excellẽtius in gloria? Quod proculdubio, quãtum ego coniicio, non dixiſſet, niſi martyrij amore flagraret. Vidiſti igitur quæ fuerit cauſa mortis eius: nunc vide ſi placet, quod fuerit opus eius. Vtiq; peccata

ſua iampridem confeſſus fuerat, & pro eis tunc pœnitentiam agebat. Orationi eadem hora, vt dictum eſt, incumbebat, quam etiam eleemoſyna acceptabiliorem Domino faciebat. Sed & ſi de terrenis contagiis aliquæ ei maculæ adhæſerunt, ſanguinis effuſione, & mortis amaritudine credibile eſt quòd deleri potuerunt. Igitur interfectores eius ſibi quidem mortis foueam effoderunt, ſed eum per portam mortis ad vitæ ianuam introduxerunt, illum mortalitatis tunica exuerunt, & ſe confuſione ſua ſicut diploide induerunt.

CAP. XXVIII.

De morte Caſtellani, & filiorum eius, & Gualteri.

HAc namque cæde peracta, ſanguinem adhuc ſitientes Tangmarum

gmarum Brugensem Castellanum, qui fortè propè aderat, cæteris diffugientibus inuaserunt, & multis vulneribus confoderunt. Quo facto, cõtinuò quos suprà memorauimus cõiurati singuli cum suis satellitibus affuerunt, & vniuersam villam, quæ instar ciuitatis frequens erat & ampla, nemine resistente perscrutantes, reliquos morti iampridem ab eis destinatos circumquaque persequi studuerunt. Quorum duos, præfati videlicet Castellani filios, Gualterum adhuc in hospitio remorantem, & heu! frustra fortiter repugnantem, & Gillebertũ extra villã habitu mutato cum Castellano Curtriacensi effugere conantem, crudeliter interemerunt: & sic demum ad perquirendũ Gualterum dapiferum, quẽ elapsum fugâ timebant, redierunt. Sed cùm Castellanum cõfessionem Sacerdoti fecisse, & corporis ac sanguinis Do-

mini mysteria percepisse, & necdum obisse cognouissent, in Ecclesia ad eum rursus concurrerunt, & per pedes eum arripientes, ac per confragosam graduum inæqualitatem impetuosè trahentes, caput eius singulis illæsum gradibus confregerunt, & sic eum ante ipsius fores Ecclesiæ pertrahentes, palpitantem adhuc in extremis, iteratâ cæde eius spiritum eiecerũt. Gualterum autem cùm diu quæsitum non inuenirent, & de inuentione eius iam desperarent, quidam puer eum dicitur prodidisse, & latibulum quod eum in tãta necessitate opportunè satis occultabat, persecutoribus ostendisse. Qui vt se proditum sensit, veloci cursu protinus fugam iniit, & vsque ad altare S. Donatiani currendo anxius peruenit, & velo, quod altari oppansum erat, se quantum potuit operuit. Quo in loco ministri diaboli persecuti arripuer-

runt, & confeſſionis faciendæ, quam ſolam petebat, ſibi facultate ſuperbè negata, de Eccleſia extrahentes occiderunt.

CAP. XXIX.

Præpoſitales corpus eius alibi decernunt tumulari.

CORpus itaque domni Caroli, miniſtris eius paſſim latentibus, ac præ timore mortis nuſquam apparere audentibus, cùm non eſſet qui ſepeliret, in eo quo interfectus eſt loco aliquandiu iacuit, ſed tandem Clericorũ inferius eſt delatus obſequio, & in chori poſitus medio triſti mœrentium frequentabatur officio. Rari tamen erant, qui eum manifeſtè lugerent, vel qui aliqua ſuper morte eius triſtitiæ ſigna oſtendere, aut doloris auderent. Tãtus erat metus perfidorum, qui etiam decreto decreue-

rant eum ibi nullatenus esse tumulandum, ne eius monumentum ad posteritatis eorum appareret opprobrium. Quo audito, Arnulfus Abbas Monasterij Blandiniensis sequenti die velociter affuit, & eum in Monasterio suo sepeliendum deportare voluit. Quod cùm Præpositus cum suis libenter concessisset, & Abba feretrum composuisset, continuo spiritu Dei excitati tam Clerici quàm Laici, resistendi audaciam sumpserunt, & vehementer ne fieret, contradicere, & cum armis etiam violenter eis in faciem obsistere & improperare cœperunt. Si nobis, inquiunt, Dominum nostrum ne viueret abstulistis, nunquid & mortuum auferre debetis? Qui ergo fecistis ne haberemus viuum, finite habere vel defunctum. Confidimus enim quia quem viuum habuimus patronum & protectorem, interfectum etiam Marty-

rem multomagis habere poterimus fidelem apud Deum intercessorem. Quid plura? Tandem Præpositalibus & Abbati præualuerunt, & corpus Domini sui in superiora Ecclesiæ tumulandum reportauerunt. Qua hora populi fide feruente, & venerabilis Caroli, vt verè credi decet, merito exigente, quod diuina operata est clementia miraculum non silebo.

CAPVT XXX.

De contracto sanato.

PVER erat à cunabulis neruis claudus contractis, qui non solum non incedere, sed nec etiam vllo pacto à terra se valebat erigere. Persona quidem modica, sed occasione miseriæ suæ plurimis satis nota. Nam & in eleemosyna monachorum S. Andreæ Brugensis circiter octo annis

commoratus, & eorum fuerat beneficiis sustentatus. Cui cùm Prior loci instrumétum quoddam fecisset, quo adiutus non tam ambulare quàm reptare valeret, qualitercumq; se promouere paulatim cœpit, & Brugas vsque hoc modo perueniens, in domo Reingeri telonearij aliquandiu mansit. Hic ergo cùm illa hora iuxta illud venerabile corpus adesset, & sub eius feretro supplex, & optatæ munus sanitatis deuotè mendicans, procubuisset, subitò nerui illi diu contracti, virtute prorsus diuina laxari, & membra illa debilia erigi, & in vsum ambulandi firmari ac solidari cœperunt. Sícque gratia Dei, & merito viri sancti, plenæ sanitati ad integrum restitutus est, vt nullæ antiquæ debilitatis reliquiæ in eo residerent. Itáque qui debilis & tristis aduenerat, sanus & gaudens, & Deo gratias agens, recessit. Et quia hoc in fre-

quentia gestum fuit, latere profectò non potuit.

Capvt XXXI.

De populi veneratione, & Præpositi obduratione.

IGitur qui præsentes fuerunt, & tã euidenti miraculo gloriam Martyris cognouerunt, tantæ largitori gratiæ Domino immensas in iubilo laudes reddiderunt. Videres itaque continuò innumerabiles promiscui sexus, diuersæ ætatis viros & mulieres certatim vndique occurrentes, sanguinem eius linteis reuerenter extergere, & ferramentis etiam de pauimento abradere, pilos capitis eius vel barbæ gladiis furentium laceratos cum veneratione colligere, & hæc omnia ad tutelam sui in posterum seruanda omni cum diligentia & deuotione recondere. Nec frustra. Nam

& pileus eius à quodam reséruatus multa febricitantibus per Dei gratiā affirmatur sanitatis, fide præueniente, contulisse beneficia. Ne quis verò incredulus calumnietur me hæc omnia commentari, & loqui ex proprio, Deum testor quia quæ de morte eius & miraculis retuli, viri religiosi domni Heliæ Brugensis Decani, Frumoldi Furnensis Præpositi, & aliorū Clericorum & Laicorum, qui se ea vidisse affirmabant, cognoui testimonio. Verùm primo illo patrato miraculo cùm fideles gratulantes admirarentur, & admirantes gratularentur, & campanæ in laudem Dei pulsarentur, Bertulfus quidnam sibi vellet strepitus ille dicitur inquisisse. Qui, cum res vt contigerat exposita fuisset, non solum credere vel pœnitere recusauit, sed ad subsannandum & deridendum conuersus, etiam ianuas Ecclesiæ, ne populus deuotus

confluere posset, obserari imperauit. Et hæc quidem cùm sexto Nonas Martij, quarta feria interfectus fuisset, quinta feria, vt prælibauimus, gesta sunt. Itaque timore Præpositi, Cleri & plebis, repressa est confluentia, & domni Caroli sepultura vsque in sextam feriam protelata.

CAPVT XXXII.

De sepultura corporis eius.

QVO die sane pauci ex hominibus eius & clientibus conuenerunt, & in illo quo occisus fuerat loco, sarcofago ex lapidibus & cæmento super pauimentum composito, in eo illum sepelierunt. Porro Sacerdotes & Clerici, quia id in loco homicidiis & humano sanguine polluto fieri ratio & auctoritas non sinebat, in alia Ecclesia eum Missarũ & orationum sollemniis Domino

commendauerunt. Præpositus autẽ & sui, dum quasi aduersario suo deiecto exultant, & de regno sibi comparando, ac si non sit qui contradicat, tractant & cogitant, tremendo diuinæ districtionis iudicio quæ sibi vindicta præparetur ignorant. Illis nempe gaudentibus de sanguine, & thesaurorum eius, quos inuaserant, direptione, iustus iudex & æquissimus retributor occultè disponit de vltione. O ineffabilis bonitas & iustitia Dei! Persecutores suos impios Iudæos vsque ad quadragesimum secũdum annum post passionem suam, hoc pœnitentiæ spatio eis misericorditer indulto expectauit. Sed quia illi, non attendentes quòd patientia Dei ad pœnitentiam eos inuitaret, thesaurizantes sibi iram in die iræ pœnitere neglexerunt, horrẽdis suppliciis eodem anno interierunt. His autem iusti persecutoribus tempus

iuſtè abbreuiauit, & vſque ad octauum diem vltionem vix protelauit. Illi enim quia primitiua in eis nutriebatur, diutiùs, vt credo, fuerunt miſericorditer tolerãdi. Hi autem, quia prouecta iam Eccleſia in eis, & per eos ſcandalizabatur, citiùs extiterunt iuſtè iudicandi.

CAP. XXXIII.

De obſidione Brugenſium.

NAM ecce octauo die, quaſi domino Carolo in ſui vindictam quodammodo reſurgéte, Geruaſius vicinus eorum, vir honeſtus & probus, congregato ſuorum circiter triginta equitum numero caſtrum Brugenſe inuaſit, & illis reſiſtere, quippe timore Dei ſuper eos irruente, non audentibus intrauit, & eos in interiorem munitionem refugere coegit. Quod nimirum virtute diuina factũ

non dubitauerim: cùm illi & numero,& viribus, & munitione plurimũ præstarent. Verùm manus Domini paucorum fidelium confortabat, & multorum infideliũ vires & animos effeminabat. Sed & Brugensium corda municipum ita superna immutauit gratia, vt non solum iniustæ dominorum suorum parti non fauerẽt, vel auxilium fauentes pręberẽt, quinimò eorum consortium penitus abhorrerent,& eos continuo in munitione qua confugerant, Geruasio iuncti obsiderent. Duo autem eorũ, qui necis domni Caroli cooperatores extiterant, intercepti & comprehensi, in conspectu aliorum,in pœnã nimirum & confusionem eorum,diuersis suppliciis improbrosis, vt dignum erat,tormentati,& sic tandem sunt necati, ac partim in cloacas, vbi à Dominis suis de muris prospectantibus videri possent,iactati.

Cap. XXXIV.

De fuga Isaac, & latebra eius.

PORRO Isaac vnus de coniuratis, homo potens & diues, cum paulò remotus in loco multum munito habitaret, & illa hora in Ecclesia beatæ Mariæ iniustè & irreuerenter ingressus fuisset, (nam qui Ecclesiam non timuerat superbè violare, Ecclesiæ introitum debuisset humiliter vitare,) ab obsidione hoc euentu fortè interclusus, & nec ad modicum quidem domui suæ dispones, vitæ quippè suæ consulere cupiens, fuga protinus est elapsus. Cuius domum frater eius Desiderius, qui contra suos se Geruasio in vltionem sanguinis iusti coniunxerat, mox irrupit, & omnem munitionem eius propriis manibus incendio tradidit. Qui ipsum quoq; Isaac si in ea reperisset, haud dubium

quin eum ob vindictam tanti criminis interfecisset. Vide quantum inspiratum eis fuerit odium iniquitatis, quod etiam naturalis vincebat affectum pietatis. In eo enim, qui se complicem fecerat tam nefandæ immanitatis, nec Geruasius propinquitatis, nec Desiderius necessitudinem attẽdebat germanitatis. Ille verò diurnis vbi audebat latitans, & nocturnis horis, qua poterat fugitans, ad domũ sororis suæ, quam præmemoratus Guido de Stenfordo vxorem habebat, deuenit, & eius conductu vsque ad Monasterium S. Ioannis Teruanensis in monte nostræ ciuitati imminente constructum profugit. Nã quia monachus fieri diuino vel humano coactus timore volebat, monachum quendam Eihaniensem, qui ipsum ei habitum donaret, ibidem operiri proposuerat, sed latere non potuit.

CAP. XXXV.

De vulgatione eius, & Monachatu, & captione & interitu.

FAMA quoque volante delatum, & per totam vrbem confeſtim eſt diuulgatum, quòd in Monaſterio S. Ioannis laterent, qui patrem patriæ Carolum occidiſſent. Arnulfus ergo filius Euſtachij aduocati, volens & ipſe ſanguinem Comitis vindicare, in cuius vltionem iam orbem ipſum audiebat conſpirare, nocte imminente apparitores ſuos eo dirigit, qui Abbatiam circumquáque tota nocte cuſtodiant, ne qui latebant in tenebris vſque effugere valeant. Iſaac autem vbi inſidias ſibi paratas eſſe cognouit, ad domnum Abbatem Folquinũ tremebundus confugit, & vt optatũ ſibi monachi habitum ipſe concederet, humili ſupplicatione & impor-

tuna satis tandem obtinuit. Verumtamẽ Arnulfus sequenti die cum suis Monasterium adiit, & illum eductũ, & ex ipsius confessione deprehensum, cõtinuo veste monachali exspoliari, & nudum ac discalciatum reuinctis post tergum manibus ad ciuitatem cum tumultu protrahi præcepit. Vbi dum ne qua Monachatus in eo vestigia remanerent, capilli capitis eius omnes penitus abrasi fuissent, ciuibus vtriusque sexus & diuersæ ætatis vndique circumstãtibus, &, Perfidus & traditor statim suspendatur, vel viuus incendatur, vociferantibus; sed & ipso Arnulfo hoc idem adimplere totis viribus annitente, tandem pater eius cum matre obstitit, & vt viuus aliquandiu seruaretur, filio inuito extorsit. Quod etiam diuinitus factum fuisse credibile est: quatinus præuaricator, & labore pœnæ præsentis, & timore mortis imminentis diutiùs

diutiùs torqueretur, & velut impœnitens æternis, vel pœnitens purgatoriis tormentis interim cruciaretur. Diebus igitur aliquot euolutis domnus Guillelmus Philippi Comitis filius, cuius ſuperiùs mentionem fecimus, qui iam poſt mortem Comitis, magnam terræ huius partem occupauerat, Teruannam venit, & eundem Iſaac ſibi reddi ab vxore Aduocati, (nam ipſe cum filio ſuo tunc aberat,) impetrauit. Quem fune collo eius illigato, Ariam ſecum duci, & in audientia totius populi ſcelera ſua confitentem, ſeſéque omni ſupplicio dignum adiudicantem, tertiodecimo Kalendas Aprilis ſuſpendi fecit.

CAP. XXXVI.

De obsidione aucta, & munitione irrupta.

OBsidione autem præfata, sicut dictum est, per Geruasium & Desideriũ Brugis inchoata, Balduinus Gandensis, & Daniel Tenremũdensis ab Oriente, Gualterus Lariẽsis, Riquardus VValnensis, & Theodoricus Discamudensis ab Occidente, exercitu collecto, eidem se obsidioni adiunxerunt, & inde se non discessuros, donec homicidas illos caperent & punirent, iureiurando confirmauerunt. Paucis itaque diebus exactis, & assultis aliquibus factis, die quodam murum ab Australi parte ascendentes, & sese intus audacter proiicientes, perfidos illos violenter aggressi sunt, & eos omnes intra Ecclesiam S. Donatiani, quam

fœda prius cæde contaminauerant, fugere compulerunt. Dignè ſane pro meritis. Conueniebat namque in eo potiſſimum loco, quem in contemptum Dei & Sanctorum eius non fuerant crudeliter inſanare reueriti, diuturnæ tædio obſidionis, vigiliarũ & famis incommoditates & ſitis, & aſſiduos imminentis timores mortis pœnaliter tolerare cogerentur inuiti.

Cap. XXXVII.

De effugio Præpoſiti, & latibulis ipſius.

VErum pridie quàm hoc cõtingeret, illis intrinſecus incluſis, & aliis forinſecus obſidentibus, incertum vtrum negligentia obſidentium vel induſtria (aiunt enim, quod & certius eſt, quoſdam eorum corruptos fuiſſe pecunia) Præpoſito effugiendi permiſſa eſt copia. Nam de fa-

stigio muri ad terram fune demissus, & quorumdã auxilio ab obsidione latenter eductus, noctibus ambulando, & diebus delitescendo, ad domũ Alardi VVarnestimensis, qui neptẽ illius Agantrudem, castri, quod dicitur S. Audomari quondam Castellanam, habebat vxorem, miser iam & miserandus confugit. Quo in loco cum per tres ferè septimanas iam delituisset, & præsentia eius rumusculis quibusdam dubiis, & incerta vulgi opinione diffamari cœpisset, iam eũ vlteriùs inibi retinere non audentes, singulis noctibus eum per diuersa loca transmittebant, vt vel sic fugam eius celarent, quam deprehendi multoperè metuebant. Diebus igitur Paschæ peractis, octaua videlicet Dominicæ Resurrectionis die, præfato domno Guillelmo Ypræ fortè tunc constituto, huius occultationis fama innotuit. Qui vt audiuit, protinus

exiliuit, equum aſcendit, & eundem Præpoſitum perquirere magno cum ſtrepitu & feſtinatione intendit. Domum itaque Alardi, & omnia eius latibula, necnon & domum filiæ eius, in qua proxima nocte præterita miſer ille quieuiſſe aſſerebatur, ſcrutati, cũ quem quærebant non inueniſſent, vehementer ſunt irati, & primum quidem vtramque domum illam, quaſi peſtiferi præſentia viri contaminatæ, & ob hoc igne purgandæ fuiſſent, incendunt, & deinde filiam eius præfatam in craſtino, niſi Præpoſitus redderetur, membris debilitandam comprehendunt. Vnde & idem domnus Guillelmus hominiũ Alardi guerpiuit, & eo diffiduciato, totum feodum eius ſaiſiuit, & de filiæ eius dehoneſtatione, conditionem quam ſuprà diximus, fide & ſacramẽto ſecuritatem fecit, & ſic indè receſſit.

Cap. XXXVIII.

De proditione eius & morte.

Re itaque in arto posita, quid facto opus esset Alardus & sui tractare cœperunt; & cùm hinc filiæ suæ non parcendum, indè Præposito ipsius detrimento nihil sentirent salutis conferendum; tandem Præpositum decreuerunt reddere, vt sic salutem lucrarentur, vel filiæ suæ. Vt ergo quod ipse fecisse accusabatur, iustè perpeti cogeretur, de domo in qua eum retruserant cuiusdam mulierculæ ministerio eũ educi; & sic his, qui ad eum capiẽdum præparati fuerant, tradi fecerunt. Igitur ad castrum VVarnestimense eadem nocte perductus, & ibi vsque ad lucem seruatus est. Vbi & Presbyterum ad se vocari postulauit, & peccatorum suorũ pœnitentiam agens, confessionem

Deo & illi in conſpectu omnium fecit, & ſolo proſtratus, & pectus pugnis percutiens, indulgentiam ſibi à Domino tribui ſupplex orauit. Die autem facto, cùm iam Ypram equo pergere, ab his, qui eum cœperant, moneretur; equitare quidē omnino recuſauit, ſed nudis pedibus, cùm tamen gelu eſſet, incedere maluit. Et cùm iter arripuiſſet, quendā de Clericis, cuius hæc ipſa relatione cognouimus, ſibi acciuit, & hymnum Ambroſianum, *Te Deum laudamus*, cum ipſo antiphonatim decantare cœpit. Quo dicto, horas beatæ Mariæ, eadē ſupplicationis deuotione cantando compleuit, & ſic ad pſalmodiam cōuerſus, ſecum ipſe cum ſilentio attentè pſallere ſtuduit. Yprenſibus igitur obuiis eum ſuſcipientibus, & Ypram ducētibus, paſſimque pugnis, virgis, lapidibus, & marinorum piſcium, qui illis in partibus grandes admodum

capiuntur, capitibus cædentibus, omnique genere contumeliarum afficiétibus, semper in patientia, ne dicam quod quidam, duritia & silentio perseuerabat, & ferè vsq; ad ipsam mortem psalmos indesinéter ruminabat. In patibulo igitur collo & brachiis suspensus, & multa ferientium cæde mactatus, tali ad vltimum exitu est exanimatus. De quo hîc silendum non censeo, quod quandiu in prosperitate fuit, huiusmodi contumelias & irrisiones plurimū abhorruit. Nam quibusdam ipsius familiaribus referentibus certò cognoui, quòd sæpè, cum de passione salutifera Domini nostri Iesu Christi communis sermo inter domesticos incidentes haberetur, & patientia eius ab aliis prædicaretur, dicere consueuit: Mirū cur Dominus talia pati voluerit. Certè si mihi huiusmodi garciones taliter insultarent, iniurias meas præser-

tim si opus esset impigrè vindicarem, & illudenti mihi saltem sputaculum in faciem iactarem. Vide quòd quæ intolerabilia maximè solebat iudicare, ea ipsa ad augmentum miseriæ suæ coactus est tolerare.

CAP. XXXIX.

De pugna Guidonis, & amborum irrisione.

EAdem autē hora domnus Guillelmus Yprâ egreditur, & ad causam Guidonis de Stenfordo, qui nuper eodē crimine, quod videlicet in mortem Comitis consiliū & assensum præbuisset, pulsatus fuerat, examinandam proficiscitur. Qui videlicet Guido dum contra impetitorem suum Hermannū cognomento Ferreum monomachiam hac pro causa inisset, & primo quidem congressu, & secundo superior in pugna fuisset,

& eundem Hermannum armorum nimio pondere onustum ipse æquè graui armatus lorica & galea, terræ prostratum, & proprij corporis, & tanti oneris ruina depressisset, virtute confortatus, ac si nullum sentiret pondus Hermanus surrexit, & eum qui, vt dictum est, secundò superior fuerat, versa vice subiiciens ad confessioné patrati sceleris vrgere cœpit. Quid plura? Diuino tandem iudicio victus, & de crimine quo impetebatur conuictus, & sic demum supplicio mortis est addictus. Quod cùm apud Riningas factum fuisset, continuò eum comprehenderunt, & Y pram pertrahentes iuxta miserabilem illum Præpositum in eodem patibulo ipsum quoque iam miserrimum eodem die tertiò Idus Aprilis suspenderunt. Vbi dum aliquandiu pependissent, & fœtore sui aërem corrumpere incœpissent, Brugenses iterum consiliū inie-

runt, & eos extra villam eiiciendos, & ibi diligentiùs reponendos esse decernunt. Neque enim à tormentis vel mortuorum & irrisionibus abstinere poterant, quorum perfidia tali patre & domino se orbatos esse plangebant. Itaque arborem excelsam erexerunt, & rota plaustri desuper imposita coriis boum, quò diutiùs seruari possent, insutos super eam illos inuicem cõiunctos, & quasi mutuo complexu colligatos sedere fecerunt. Verùm paucis diebus euolutis, cadauera eorum furtim inde sublata & tumulata sunt. O tremenda nimirũ diuinæ districtionis iudicia! Quis enim suspicaretur vnquã, vt de Guidone taceam, Brugensem Præpositũ, huius quidem seculi filium splendidissimum, & omnibus istius mundi diuitiis affluentissimum, & post Comitem solum ferè totius terræ huius potentissimum, ad tantam vnquam

miseriam esse deuenturum, vt nec inhonestè viuere, nec honestè saltem ei liceret hanc vitam finire? Sed qui potentes deponit de sede, & alta à longè cognoscit, ac discretissimo æquitatis suæ iudicio secundum opera sua singulis retribuit, ipse eorum celsitudinem deiicere, & potentiam ad nihilum redigere, quando & quomodo voluit singulariter potens fuit.

Cap. XL.

De fuga Burchardi, & miraculo in Naui.

Porro Burchardus ille, quem primú Marchionis venerabilis Caroli caput percussisse commemorauimus, cum multas sustinuisset angustias obsessus, humano quidem ad modicum vsus auxilio fugit, sed diuino cœptis eius obuiante consilio

effugere minimè valuit. Nam ſicut poſt ex eius claruit confeſſione, de turre illa egreſſus, primum quidem aliquandiu latuit, ac deinde nocturno tempore ſociis quibuſdam itineris, quos ſibi fideles non dubitabat, ſecum aſſumptis fugam iniit, conſultius arbitratus longinquas petere regiones, vt incognitus apud extraneos ſecuriùs ſe occultaret, & egenam ac miſeram vitam ſic ſaltem protrahendo qualitercumque protelaret. Cùm igitur ad aquam quandam, quam nauigio eum tranſire oportebat, deueniſſet, nauiculam in ripa præparatam inuenit, & iam eam aſcendit. Quam cùm vt in vlteriorem dirigeret ripã, à terra repellere tentaret, illa occulto diuinæ virtutis pondere preſſa immobilis ſtetit, & loco moueri non potuit. Quod vt ſenſit, totis cœpit viribus vti, & vt eam à ripa ſeduceret, quanto potuit conamine niti. Cum-

que diu luctatus nihil prorſus profeciſſet, ſocios aduocat, & ad auxilium ſibi ferendum inuitat. Quibus ſtatim cum admiratione accurrentibus, & ad illam vnam modicam nauiculam promouendam, omnes quas habebant vires impendentibus, illa nihilominus velut murus immobilis perſeuerat, quippe quam vis diuina omnino immobilem faciebat. O deteſtandam Burchardi dementiam! Burchardus ſceleris ſui immanitaté paruipendit & negligit, quam lignum inſenſibile execratur & refugit. Nauicula modica robuſtorum validis impulſibus virorú reſiſtit, quæ vnius manu pueri facile moueri & circumduci cóſueuit. Verùm hæc tua, Chriſte, ſunt opera, qui errantes ad viam veritatis conuertis, & ſuperbientes ad gratiam humilitatis inflectis; qui ne in æternum damnes, plerumque temporaliter punis. Tu enim nunc

per nauiculæ immobilitatem hunc virum iniquum, vt ſuam nequitiam recognoſceret, & tuam iuſtitiam expaueſceret, monuiſti; qui olim per aſinæ loquelam Prophetæ Baalam inſipientiam corripuiſti. Miſer itaque ille hoc tandem miraculo compunctus, & ad cor quandóque reuerſus, nauigium deſeruit, & in terram ſe proſternens, & reum pectus pugno percutiens, ac vbertim lacrymas fundés, reatus ſui pœnitudinem multo cum gemitu gerere cœpit. Priùs namque eum huius peccati nunquam pœnituerat. Cumque poſt lamentum nauiculam iterum mouere tentaſſet, & eam vt priùs immobilem vidiſſet, voluntate Dei certius iam comperta, cœpit deſperare de temporali ſalute ſua, & confeſtim triſtis & mœrens conſueta repetiuit latibula.

CAPVT XLI.

De proditione ipsius.

CVM autem diuersis in locis diebus non paucis iam latuisset, & iuxta Insulam in quoddam tuguriũ ductu cuiusdam serui sui casu diuertisset, seruum eundem itineris sui ducem ad domum Bernardi auunculi sui, vt panem sibi quo famelicam animam refocillaret, peteret (esuriebat enim) transmisit. Et ille quidem quod iubebat exequi cupiens, mandato eius libenter obediuit, & ad eãdem perueniens domum ad opus Domini sui, vt puta hominis deliciis assueti, delicatum panem petiuit. Sed miro omnipotentis iudicio, qui domini sui quærebat salutem, inuenit mortem, & esurienti conferre cupiẽs quibus egebat alimenta, reo præparauit quæ meruerat tormenta. Hac etenim

etenim occaſione præfato Bernardo dominum ſuum, ſimpliciter tamen, quamuis per alias perſonas prodidit: cui, vt puta auunculo, nepotem ſuum nequaquam occultandum credidit. Iuſto autem Dei agebatur examine, vt qui dominum ſuum occidere non fuerat veritus, ipſum quoque occidendum ſuus proderet Dominũ ſeruus. Bernardus verò Hugoni fratri ſuo hoc idẽ protinus nunciauit. Hugo ergo communicato cũ fratribus ſuis conſilio, licet nepotẽ ſuum ſeruare magis, ſi tamen auderet, quàm prodere maluiſſet, Inſulano tamen Caſtellano & Brugenſibus Burchardum ſe nunciauit inueniſſe, & citò venirent, ac tanti criminis reũ vltione, quam dignam arbitrarentur, punirent, mandauit. Cui profectò ſi parcere voluiſſet, haud dubium quin & ipſe magnum ſalutis ſuæ periculũ incurriſſet.

CAPVT XLII.

De comprehensione eius, & patibulo, & morte.

INsulani verò mandato Hugonis audito, cum magno protinus tumultu perrexerunt, & Burchardum comprehensum Insulam duxerunt, & in foro ei patibulum parauerunt. Verùm ille æternæ formidine damnationis, vt timeret excitatus, & supernæ intuitu miserationis vt speraret animatus, seipsum districtè admodum accusare, & cunctis dignum suppliciis cœpit publicè inclamare. Denique manum suam dexteram, quæ in effusione sanguinis iusti cruétum exhibuerat ministerium, ob pœnam tanti criminis abluendam, & indulgentiam promerendam abscidi flagitauit. Cùm autem nemo esset qui hoc faceret, ipse sibi saltem eam amputandi facultatem postulauit có-

cedi. Verùm vtrumque ſibi denegari conſentiens, iterum ad ſui accuſationem, & ſupernæ miſerationis inuocationem cõuerſus eſt. Reatum ergo ſuum manifeſtè confitendo & plangendo, & diuinæ reſpectum miſericordiæ implorando, ac ad hoc ipſum fiducialiùs ſperandum miſericordias antiquis peccatoribus exhibitas cõmemorando, omniũ viſcera aſſiſtentium ad pietatem & miſerationem commouit, & ad lacrymarum effuſionem vniuerſos penè lugubri ſua lamentatione coëgit, & vt per temporales carnis moleſtias æternas euaderet pœnas, modis quibus potuit ſategit. Itaque membra ſua ipſe tormentis ſponte aptauit, & rotæ radiis intricatus, & in excelſo ſtipite exaltatus, in eadẽ deuotione, confeſſione, & ſupplicatione ab hora diei nona, vſque ad crepuſculum diei ſequentis perſeuerans expirauit.

CAPVT XLIII.

De perturbatione post mortem Comitis, & pace.

SED iam dignum est vt articulum ad superiora tempora conuertamus, & ea quæ priùs quidem gesta, sed à nobis hactenus sunt prætermissa, referamus. Neque enim quæcumque eodem tempore contigerunt, eodem etiam tempore dici potuerũt. Interfecto igitur Brugis, vt dictum est, Marchione, fama mali tanti confestim circumquaque diffunditur, & ipsa eadem die vsque ad triginta ferè leugas extenditur. Vbique ergo luctus, vbique gemitus & dolor ingens clericorum, monachorum, rusticorũ, pauperum, postremò omnium in pace & tranquillitate degere, & æquitatem seruare & seruari cupientium. Raptores autem quilibet & iniqui,

vtpote vinculis quibus tenebantur diruptis soluti, (magis enim, sicut etiam tunc euidenter patuit, Caroli refrænati fuerant timore quàm Dei,) vniuersa turbare, mercatores quosq; & viatores rebus suis exspoliare, & ipsos plerumque ligare & incarcerare cœperunt. Tanta namque fuit peruersorum hominum rabies & nequitia, vt nec sancti temporis (nã Quadragesima erat) eos cohibere valeret reuerentia. Verùm omnipotẽtis Dei subueniente clementia, in breui repressa est eorum dementia. Præfatus enim Guillelmus domni Caroli consobrinus, mox vt mortem Comitis nuncio deferente cognouit, eadem die sibi Comitatum, frustra tamen, vendicauit, & Arigam oppidum munitissimum occupauit, & oppidanos omnes sibi fidelitatem iurare fecit. Cumque & S. Venantium, Cassetũ, Bellulam, Yprã, Bergensem quoque

& Furnensem terram pari modo sibi subegisset, motus raptorũ in finibus illis citò repressit, & pacem seruari mandauit. Cæteri quoque Barones terræ inuicem collocuti, Deo inspirante, paci consenserunt, & singuli partes suas defensare studuerunt.

CAP. XLIV.

De aduentu Regis, & ordinatione Comitatus.

PORRO magnificus Rex Francorum LVDOVICVS, audito quòd consobrinus suus Carolus interiisset, & Guillelmus honorem sibi indebitum, præsertim ipso non assentiente inuasisset, & grauiter tulit, & tam illũ ea, quam vsurpauerat, dignitate priuare, quàm amici mortem desiderás vindicare, ad vrbem Attrebatũ circa mediam Quadragesimá venit. Quo etiam Guillelmum iuuenem dictum

Normanniæ Comitem, à patruo ſuo Henrico Anglorũ Rege, ſicut initio huius Opuſculi commemorauimus, impiè exheredatum, qui Reginæ ſororem nuper duxerat vxorem, venire mandauit. In qua vrbe cùm diebus fermè quindecim commorati fuiſſent, & plures, qui ſibi Comitatum terræ noſtræ competere aſſererent, Arnulfus ſcilicet nepos domni Caroli, Balduinus Montenſis; & præfati Guillelmi, qui iam partem terræ noſtræ prælibatam violenter tenebat, nuncij frequentes hoc ipſum expetentes ad Regem veniſſent; tandem Regina Dei, vt arbitror, occulta, ſed tamen iuſta diſpoſitione præualuit, & animis procerum quorundã multo ingenio ad ſibi conſentiendum inclinatis, ſororio ſuo Normanno Comiti decimo Kalendas Aprilis Comitatus dominium obtinuit.

CAP. XLV.

De impedimentis Regiæ dispositioni obuiantibus, & Comitis processibus.

CVIVS potentiam patruus eius ad sui detrimentũ veritus crescere, eam totis visceribus & artibus quibus poterat contendit imminuere. Nepotem ergo suum Stephanum Blesensẽ, Boloniæ & Moritonij Comitem transmittens, & per ipsum & alios partis suæ legatos multa tribuẽs, & plura promittens, multorũ animos potentium sollicitat, Flandriam suã hereditatem esse, & ex parte Roberti Casletensis auunculi sui sibi iure cõpetere affirmat, & his modis in suum eos fauorem conciliat, ac Ducẽ Louaniæ socerum suum, & Montensem Comitem, & Thomam Codiciacensem, necnon & sæpedictum Guillelmum sibi confœderat. Hos omnes,

& eorum auxiliarios regiæ voluntati & ordinationi contraire,& profectus noui Comitis modis omnibus impedire hortatur & instigat; non tam vt ipse Flandriam, quod forsitan fieri posse iam desperabat, obtineat; quàm vt vires Comitis, quas sibi periculosas suspicabatur, eneruet & destruat. Rex autem cum Comite Atrebatum ciuitate post aliquantum tempus egressus, primò Insulam, deinde Gandauum & Brugas ægrè tum (nam vbique ferè Anglici fautores plurimũ impediebant) recepit,& obsidionem sua præsentia roborauit. Vnde Comes post Pascha reuersus per Insulã & Betuniam, vsque ad vrbem nostrã Taruennam peruenit,& ibi cum magno Cleri & populi gaudio susceptus biduo mansit. Postea cum castrum, quod dicitur sancti Audomari, Castellano & burgensibus eum gratanter, conditionibus tamen quibusdã

promissis, suscipientibus obtinuisset, & ibi paucis diebus murum fecisset, iterum Taruennam transiens Insulã reuertitur.

Cap. XLVI.

Brugensium deditio, & miraculum in alimentis, & Ecclesiæ purgatio.

INterea Rex Robertum reliquósq; illos homicidas Brugenses, de turri, in quam confugerant, egredi, & sese dedere coëgerat; & in carcerem & vincula vniuersos retruserat. Quorum narratione innotuit miraculum quod narro. Ex quo enim in eadem Ecclesiæ turri obsessi morati sunt, nullo alimentorum, quorum non modicam illuc copiam contulerant, sicut nec si terram gustarent, sapore delectati sunt: sed postquam sese dedentes exierunt, continuò quem tanto tempore perdiderant gustum receperunt. Cum enim Roberto si-

tienti de eodem quo ibi inclusus bibere consueuerat vino propinassent, optimum eius saporẽ laudauit, seque ab ipsius initio obsidionis de bono vino non bibisse iurauit. Nesciebat quippe quod de hoc ipso quo solebat bibisset. Quod cùm ei indicatum fuisset, opus Dei in suorum castigatione peccatorum recognouit, & diuinam cum cæteris bonitatem collaudauit. Rex verò Ecclesiam S. Donatiani non solum sanguinis effusione, verumetiam eorum execrabili & immunda habitatione multipliciter pollutam, cunctis inde spurcitiis eliminatis purgari, corpúsque venerabile, quod ibi negligentiùs quàm decebat, tumulatum fuerat, in aliam Ecclesiam præcepit deportari, quatinus funus eius ibi diligentiùs curaretur, & deinde congruo sibi honore in Ecclesia rursus humaretur. Quod & factum est.

Cap. XLVII.

De miraculo in corpore Comitis ostenso, & eo tumulato.

VErùm quid ibi miraculi diuina ostenderit dignatio, non videtur prætereundum silentio. Testati sunt enim mihi sciscitanti plerique qui affuerunt, viri veraces & religiosi. Quorum vnum, domnum scilicet Absalonem S. Amandi Abbatem pro suæ sanctitatis merito dignum est hîc nominari; quòd cũ venerabile illud corpus, eo, in quo illud ante quinquaginta tres dies repositum fuerat, monumento dirupto detexissent, ad gloriam Dei & Martyris sancti ostendendam, in tantũ à corruptione alienum inuentum est, vt nec tenuissima quidẽ modici fœtoris nebula exinde ascenderet, quæ nares circumstantiũ, siue idem funus contrectantium &

curantiũ vel in minimo aliquatenus offenderet. Verumtamen cùm quantum diximus iam tempus in monumento haberet, ſic erat vulneribus crudis & omnino recentibus tractabile, ac ſi eodem die interfectus fuiſſet. Tanta quoque ſuauiſſimi odoris fragrantia totum illum locum diuinitus infudit & impleuit, vt nulli fore dubium videretur, quòd Deus fidelem ſuum glorificare voluerit. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Quod nimirum eo amplius mirabile iudicatur, quòd humanorum cadaueribus corporum vix aliquid aliud fœtidius æſtimamus. Eccleſia igitur Domini Simonis Tornacenſis Epiſcopi miniſterio, qui in hoc ipſum à Rege de Francia fuerat accerſitus, more Eccleſiaſtico reconciliata. Sed & memoratum corpus ſumma reportatur Cleri & populi deuotione & reuerentia, &

septimo Kalendas Maij in Ecclesia media tumulatur, in extremo examine resurrecturus in gloria.

Cap. XLVIII.

De expeditione regali, & traditione Yprensi.

QVibus omnibus solemniter, & eo quo dignum erat, honore adimpletis, Rex cum exercitu quem congregare poterat Ypram contendit, & sequenti die, sexto videlicet Kalendas Maij, Comite sibi ex condicto cum exercitu ex parte alia impigrè occurrente, circa horam diei sextam illuc vsque peruenit. Porro sæpè memoratus Guillelmus Philippi filius, regiæ maiestatis celsitudiné minus quàm oporteret reueritus, extra oppidum ei multorum & fortiũ, quos sibi confœderauerat, virorum & armis fretus & animis audacter

occurrit; & contra vniuerſum illum exercitum acerrimè dimicare cœpit. Sed ille fortiter ſe agere arbitratus, dum hoſtibus obſtinatiſſimè repugnat, dum in aduerſos aciem dirigit & inſtaurat, quæ ſibi infelicitatis téporalis & aduerſitatis fouea præparata ſit miſer ignorat. Etenim iampridem aliqui burgenſes, qui ſacramentis ei non ſemel tantum, ſed frequenter fidelitatem fecerant, cum quibuſdam aliis hominibus ipſius de proditione eius conſpirauerant, legatos inde ad Regem direxerant, ſéque ei portas aperturos, & Guillelmum tradituros iurauerant. Væ mundo ab ſcandalis! imò, væ Flandriæ à proditionibus! Mirandum, nec minus miſerandum, quòd terra infelix, cui Domino ſuo per proditionem orbari contigerat, non aliter quàm per proditionem alium acquirere valebat. Et hanc quidem pauci Yprenſium

dispoſuerant faciendam. Iudicauerant namque commodiùs regiæ voluntati parere, quàm Imperiis Guillelmi, & ſibi ſuſpectæ poteſtati ſubiacere. Neque ideò, vt ferunt, quòd ipſius perſonam in aliquo culparent: ſed quorundam affinium eius dominium intemperantius futurum formidarent.

CAPVT XLIX.

Guillelmus capitur, Ypra inceditur, Flandria ſubigitur.

ITaque cùm ab hora diei ſexta vſque ad nonam vtrimque diuerſis concurſibus ab Aquilonali parte & Orientali pugnatum fuiſſet, vexillo, quod in ſignum futuræ proditionis ſuper ſummum Eccleſiæ S. Petri faſtigium ex propoſito conſtituerát, aduerſæ partis cuneos accerſierunt, & porta meridiana aperta eos in oppidum

dum susceperunt. Quibus protinus totam villam percursantibus, & rapinis ac incendiis vniuersa vastantibus, Guillelmus destitutum se tum demũ præsentiens, quod solum superesse videbat, fugam arripuit: sed fuga sera fuit. Fugientem enim eum Daniel Tenremundensis consecutus comprehendit, & armis exutum Comiti Guillelmo captiuum reddidit. Ypra igitur eodem die à porta Septentrionali vsque ad portam australem spoliata & incensa, ac multitudine militum innumerabili compreheñsa, Rex & Comes Mescinas Monasterium adeunt, Guillelmum captum secum adducunt. Quem cùm postera die Castellano Insulæ custodiendum commendassent, Ariam perrexerunt, & ea in deditione recepta, Casletum, & reliquam illam interiorem Flandriam facillimè subegerunt; & sic tandem ad vlciscendam

honorandi Caroli mortem Brugas iterum redierunt.

Cap. L.

De supplicio dedititiorum Brugensium.

FRatrem quoq; Præpositi Guelricum, quem in mortem eius coniurasse suprà memorauimus, cum aliis ferè viginti octo dedititiis è carcere productis, de excelsa turri præcipitare fecerunt: sicque homicidæ illi condignis tantæ iniquitati cruciatibus interierunt. Qui quamuis non omnes consilio vel facto peccauerant æqualiter: iniquitati tamen consentiendo, & iniquis auxilium ferendo paribus quodammodo iniquitatis nexibus se omnes obligauerant. Et ideò quorum non abhorruerant iungi consortio, eorumdem non immeritò sunt puniti supplicio. Robertum autem, quem & ipsum ex con-

iuratis fuisse suprà ostendimus, quíq; itidem eo quòd à populo vehementer diligeretur, & modis quibusdam excusabilior cæteris videretur, tutè satis puniri posse non æstimabatur, secum abducere decreuerunt. Quem cùm Casletum vsque perduxissent, & ille reatus sui multam pœnitudinẽ gereret, extra oppidum eum capitis abcissione animaduerti fecerunt.

CAPVT LI.

De improbitate Ingrasni, & fuga.

DVM ea geruntur Ingrasnus Esnensis vnus ex prænominatis cõiuratoribus qui patrui sui Theoderici Discamudensis præsidio fretus vsque in id temporis excusationes in peccatis excusauerat, & perfidiæ suæ tenebris obcæcatus ipsius Regis aspectibus & Comitis impudenter se ingerere non erubuerat, &

si quis eum super hoc crimine impetere auderet, viriliter sese defensurũ iactauerat, diffidere cœpit: & primũ quidem apud suos aliquandiu se latendo continuit: ac deinde opportunitatem temporis nactus, omnibus postpositis suæ saluti consulere, gestiens è patria profugit, & in terra nostra vsque in hæc tempora, me scilicet hæc scribente, nusquam vltra comparuit.

CAP. LII.

De Guillelmo Vironiacensi, & fuga eius.

AT Guillelmus Vironiacensis, & ipse, sicut aliorum claruit confessione, coniuratorum vnus, qué nimirum aliis attentus, & finis ipsius exspectatione suspensus, intactum ferè reliqueram, iniquitatem suam nequaquá tamdiu occultare valuit.

Sed quod in occulto perpetrauerat, indiciis continuò manifestis apparuit. Statim enim post Comitis occisionem, & thesauri eius direptioné, Vironiacum regressus, non minimam inde secum attulit partem. Verùm hoc suæ nequitiæ fructu in longum lætari permissus non est. Cùm enim de aduersario deiecto tripudiaret, & de damnis alienis insolenter exultaret, repentinus eum pauor inuasit, & territum de Flandriæ finibus exturbauit. Audito namque quod frater suus Lambertus, qui tantum, vt ex fine monomachiæ, quam inde in Curia sæpè fati Guillelmi inierat, claruit, innocens erat, super morte Comitis impeteretur, & quod ipse ab eodem Guillelmo, qui iam per surreptionem hominium fecerat, diffiduciaretur, timere cœpit. Et primum quidem ad defensionem se parauit, sed in crastino reæ tantum

ſtimulis conſcientiæ eum exagitantibus, cùm nemo eum adhuc perſequeretur, vxore & paucis ſuorum, rebúſque, quas euehere poterat, ſecum aſſumptis, ſexto poſt mortem Comitis die fugæ ſe credidit. *Fugit* nempè, vt Scriptura dicit, *impius nemine perſequente.* Caſtellanus autem Curſiacenſis, qui antea ei extiterat inimicus, ſtatim vt fugam eius audiuit, armata multorum militum manu munitus Vironiacum contendit, & omnibus quæ ipſius fuerant mobilibus direptis, munitionem totam euertit, & nemine reſiſtente, intantũ vt nec ſtipes in loco remaneret, incendit. Ipſe vero cùm iuxta Tornacũ ad villam quandam deueniſſet, Tornacenſibus eum inſectantibus, & comprehendere ac punire tentantibus, vxore, & maiore ſuorum parte, rebúſque fere omnibus amiſſis vix equũ nactus euaſit, & in partes Ner-

uiorum, duobus tantum ſociis contentus ſeceſſit. Vbi monaſteriũ quoddam Monachorum adiit: & timore magis, vt poſtea patuit, humano quã diuino compunctus, Monachatus tonſuram habitúmque præſumpſit. Poſtea vero occaſione vxoris, ſine conſenſu cuius hoc feciſſe aſſerebatur, paucis euolutis diebus Monachatum deſeruit, & ad ſeculum, & ad arma derelicta ſine retractatione mox rediit. In quo quidẽ facto ſatis euidenter declarauit, illud Religionis propoſitũ quàm fictus arripuerit. Si enim vinculũ vxoris vinculum cõpellebat ſolui Religionis, eis quibus tanto abuſus fuerat tempore cur nõ abſtinuit armis? Nunquid & hoc lex coniugij cogebat? Nequaquam. Nã ſi verè eum ſuorum reatuum pœniteret armis relictis, vxori, cùm tantùm illa maritale debitum exigeret, adhærere, & in ſudore ſui vultus pane

suo vesci districto fatigatus ieiunio debuisset. Nunc autem, vt multorũ relatione comperimus, iram Dei non solum pœnitendo non curat placare, sed corde obstinato excusationes in peccatis excusare, & Deum magis irritans quàm placãs, peccatis peccata non veretur augmentare. Timendũ est igitur ei, & pro eo etiam nobis, ne quia tardat conuerti ad Dominum, subitò veniat ira Dei, & in tempore vindictæ disperdat eum. Forsitan & ideò ibi tandiu aliis inuitis seruatur, vt si tempore sibi indulto non pœnituerit, & dono misericordiæ Dei superbè abusus fuerit, iusto Dei iudicio grauiùs in fine feriatur. Quod etiam de præfato Ingrasno non absurdè sentiri potest. Et hæc quidem omnia infra duos ferè post mortem Comitis menses consummata sunt.

CAP.

Cap. LIII.

Conclusio Libelli.

Ecce voluntati veſtræ, reuerende Pater, imò iuſſioni, ac fratrum meorum piæ petitioni, prout valui parui: & materiam mei modum ingenij pariter & eloquij, vt in ipſo apparet effectu, tantopere tranſcendentem vel contingere præſumens, multorum me reprehenſioni ſimul & irriſioni expoſui. Etenim ſtultus dum non loquitur, plerumque ſapiens eſſe creditur. Silentium nempe eius non tam putatur ſenſus inopia, quàm humilitatis cuſtodia. Vnde & ego ſi omnino ſiluiſſem, ſapiens quidem putari potuiſſem: ſed non eo amplius ſapiens fuiſſem. Nunc autem quia imperitiam meam ſcribendo prodidi, ſapientes, in quorum manus hæc fortè peruenerint,

indignabuntur mihi : & alij quidem calumniabuntur insipientem, alij subsannabunt præsumptorem, alij idiotam iudicabunt , nonnulli quoque stultum meritò inclamabunt. Quid ergo erit, Pater sancte, quod me tanta rerum euidentia conuictum poterit excusare? Possum equidem obedientiæ vestra mihi auctoritate impositæ non incongruam causam obtendere : sed commodius arbitror calumnias huiusmodi etiam si quomodo possem euadere, quàm insipientiam meam pertinaciter excusando , tanto meorum cumulo peccatorum etiam fallaciam addere, fructumque mihi humilitatis adimere, & in fastum me vanitatis inaniter extollere. Vtilius enim est mihi , vt sciar insipiens , quod sum; quàm vt æstimer sapiens, quod non sum. Illud namque non infructuosum humili timorem, istud verò

ruinoſum ſuperbo parere poterit, quod abſit, tumorem. Quem cum omnibus aliis vitiorum ſordibus propitius à me dignetur auertere, qui omnem omnino ſuperbiam ſua dãnauit humilitate, Amen.

FINIS.



